

KROK

3

Ročník 2/2005

**Knihovnická
Revue
Olomouckého
Kraje**

OBSAH ČÍSLA

PRVNÍ KROK

Úvodník – *Miloš Korhoň* 1

ROZHOVOR KROKU

Hana Študentová s Jiřím Loudou 2

KNIHOVNICTVÍ DRŽÍ KROK

Nový pohled z okna ředitelství VKOL – *Hana Študentová* 5

Sto let knihovny ve Všechovicích – *Jaroslava Biolková* 6

Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště
v Olomouci – *Jarmila Marková* 8

Co venkovské knihovny umějí a mohou – *Zdeňka Daňková* 10

Hledání té nejkrásnější... – *Lenka Prucková* 11

KROK V LITERATUŘE

Literární sekce Vlastivědné společnosti muzejní
v Olomouci – *Hana Bartošová* 14

Sedmero hříchů smrtelných – *Miloš Kvapil* 17

Recenze: Tomáš Knopp, Předkládám na vědomí.
Jesenicko 1945–1948 – *Jiří Glonek* 21

Královna dětských srdíček
– Vojtěška Baldessari Plumlovská – *Ivo Vysoudil* 24

KROK ZPĚT

Kde voní pergamen. Na dohled velkých změn – *Štěpán Kohout* 27

Rukopisy a prvotisky českého původu
v Královské knihovně ve Stockholmu – *Pavla Slavičková* 31

KROK DO SVĚTA

Knihovnamí Evropské unie – *Libuše Krátká, Libuše Macháčová* 36

Setkání SUAlephu na Slovensku – *Martin Vojnar* 41

Se SKIPem v Sasku – *Miloš Korhoň* 43

KROK FÓRUM

Světelný paprsek nad New Yorkem – *Marie Čermáková Obršalová* 46

Peníze v proměnách času – *Jindřich Špinar* 47

Adoptivní dcera – nový člen naší knihovnické rodiny
– *Helena Suchánková, Libuše Macháčová* 48

Adolf Kašpar – *Eva Holá* 50

KROK INFORMUJE

Aktuality 54

Hledáme největšího Středomoravana 60

REGIONÁLNÍ KULTURNÍ OSOBNOSTI 61

KNIHOVNICKÁ LITERATURA 66

KROK • Knihovnická revue Olomouckého kraje
Vydává Vědecká knihovna v Olomouci
Ročník 2., číslo 3, vychází čtyřikrát ročně

Vedoucí redaktorka: Ing Hana Študentová,
e-mail: studentova@vkol.cz
Odpovědný redaktor: Mgr. Roman Giebisch, Ph.D.
e-mail: roman@vkol.cz
Výkonná redaktorka: PhDr. Helena Veličková,
e-mail: velickova@vkol.cz

Redakční rada:
Václava Jemelková,
e-mail: v.jemelkova@kr-olomoucky.cz
Mgr. Hana Bartošová,
e-mail: bartosova@olmuart.cz
Mgr. Miloš Korhoň, e-mail: korhon@vkol.cz
Mgr. Ivo Vysoudil, e-mail: vysoudil@anag.cz

Adresa vydavatele a redakce:
Vědecká knihovna v Olomouci,
Ostružnická 3, 779 11 Olomouc
Tel.: 585 222 375, fax: 585 225 774
e-mail: redakce@vkol.cz
IČO: 100625

Grafická úprava obálky: Ivana Perůtková
Technická redakce: Monika Reichlová
Tisk: Polygrafické středisko
Univerzity Palackého v Olomouci
Biskupské nám. 1, 771 11 Olomouc

ISSN: 1214-6420 (tištěná verze)
1214-648x (elektronická verze)
Registrace: MK ČR E 6450

www.vkol.cz/krok

Uzávěrka čísla: 20. srpna

Vážení čtenáři,

tento úvodník měl být původně o něčem úplně jiném. Měl být upoutávkou na anketu, kterou v tomto čísle vyhlasujeme, reakcí na výsledky ankety celostátní, kterou jsme byli inspirováni, a kritickým zamyšlením nad neschopností českého národa plnohodnotně pochopit přínos nás, obyvatel Olomouckého kraje. Protože – nebudeme si nic nalhávat, naše výsledky v celostátním měření neodpovídají našim možnostem.

Jenomže osud mi přes rozpočet narysoval tlustou černou čáru. Ale možná je docela symbolické, a snad i příhodnější, připomenout si na tomto místě člověka, který byl rodem Olomoučan a Hanák, profesí pak dramatik, redaktor a režisér. A kromě toho zvládal být také ministrem kultury. Víím, už je to nějaký pátek, kdy se lidé se svým nejoblíbenějším politikem rozloučili, ale Pavel Dostál coby ministr knihoven si určitě ještě jednu vzpomínku zaslouží. Zvlášť na stránkách časopisu, který vydává Vědecká knihovna v (jeho) Olomouci. Fond naší knihovny totiž obsahuje množství knih, které se k nám dostaly jako dary nezapomenutelného pana ministra s šálou, a jde často o tituly, ke kterým bychom se my, stejně jako naši čtenáři, dostávali jen těžko. Nejen za to mu patří dík.

Číslo, které držíte v ruce, ovšem nabízí pohled na jiné zajímavé osobnosti našeho regionu. Blížící se pětáosmdesáté narozeniny Jiřího Loudy, kdysi dlouholetého zaměstnance tehdejší Univerzitní a Státní vědecké knihovny v Olomouci, jsme využili nejen ke gratulaci, ale také k rozhovoru. O heraldice, ale především o vzpomínkách na jeho knihovnická léta.

Se dvěma význačnými českými mysliteli předhusitské doby vás s elegancí sobě vlastní seznámí Štěpán Kohout. Jan Milíč z Kroměříže i Matěj z Janova jsou dodnes považováni za Husovy předchůdce, i když o přímé následnosti mezi nimi a Husem se mluvit nedá. Kapitulní knihovna spravovaná Zemským archivem v Olomouci některá jejich díla vlastní, proto nemohli uniknout pozornosti našeho seriálu.

Podíváme se také do Památníku významného malíře a ilustrátora Adolfa Kašpara v Lošticích. A jestli vás zajímá, kdo byl první dámou prvorepublikové Olomouce a proč, pak si určitě přečtěte tradiční medailon.

Kromě toho se samozřejmě můžete těšit i na přehršel novinek z knihoven a muzeí, pravidelnou recenzi i zprávy ze zahraničních konferencí a seminářů. Zkrátka hotové lahůdkářství pro knihovníky i čtenáře, kteří se o knihovny alespoň zběžně zajímají.

A až toto číslo dočtete a třeba chvíli nebudete mít co dělat, zkuste se zamyslet nad tím, kterého ze slavných rodáků našeho regionu si považujete a proč. Nemusí, a ani by to neměli být, jen naši současníci, vždyť historie tohoto kraje sahá daleko do minulosti. Vezměte to zodpovědně a nepodléhejte módním trendům a dobové náladě. Ať ten „Středomoravan“, kterého vybereme, je skutečně ten největší a nemusíme se za něj před ostatními stydět.

Miloš Korhoň

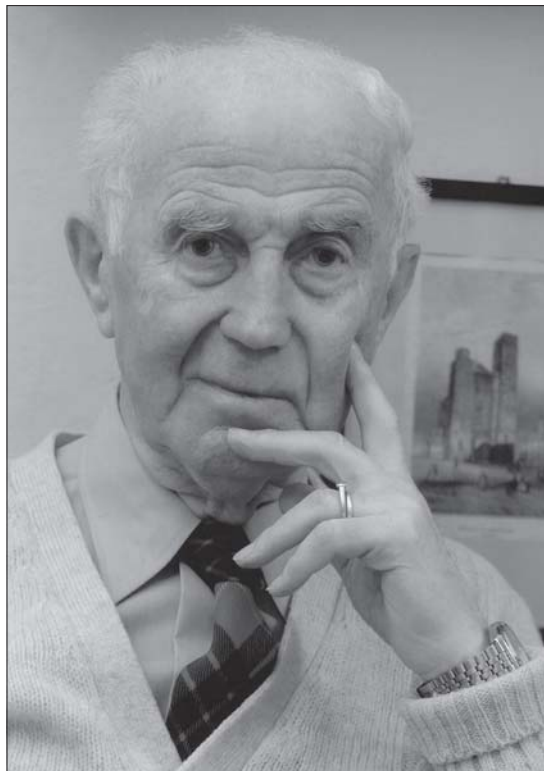
ROZHOVOR KROKU s heraldikem Jiřím Loudou

Pocty a vyznamenání mohou být s uspokojením přijímány, jen jsou-li udíleny spontánně

Od roku 1952 jste působil v Univerzitní knihovně v Olomouci (dnešní Vědecká knihovna v Olomouci) téměř čtvrt století; jak na svoji knihovnickou kariéru vzpomínáte?

O knihovnické kariéře jsem nikdy nesnil, třebaže jsem byl od rodičů od svého mládí knihami zahrnován při každé příležitosti. Mým snem byla od studentských let vojenská služba a hned po maturitě roku 1938 jsem se dal dobrovolně odvést ke kanonýrům, jenže nacistická okupace rázně ukončila můj pobyt na důstojnické škole. Následovala cesta do odboje v zahraničí, po šesti letech návrat domů v uniformě, jenže únor 1948 moje vojančení ukončil. Brzy přišel nedobrovolný pobyt na Mírově. Po propuštění jsem měl zprvu nouzová zaměstnání, ale na podzim 1952 se objevilo volné místo v tehdejší Univerzitní knihovně a já se ocitl v kulturním prostředí.

Nejprve jsem se musel naučit knihovničinu – a rád se přiznávám, že s chutí. Prošel jsem doplňováním fondů, díky znalosti několika jazyků jsem dostal na starost mezinárodní výměnu knih a doufal jsem, že u toho zůstanu, jenže po několika letech se uprázdnilo místo vedoucího oddělení

Jiří Louda

zpracování fondů a já byl pověřen tímto úkolem. Nepřijímal jsem to s radostí, oddělení bylo převážně ženské, já byl z vojny zvyklý na muže. Stal se však zázrak, zakrátko jsem se mezi ženami cítil dobře a rád vzpomínám na dobrý chod svého oddělení. Když jsem v lednu roku 1976 odcházel do penze, svého nástupce jsem po jeho projevu na rozloučenou v opravdovém dojetí objal. Bylo to hezké čtvrtstoletí.

Příští rok uplyne 50 let od vydání Vaší publikace Soupis prvotisků Univerzitní knihovny v Olomouci. Vaše odborná činnost se poté ovšem ubírala úplně jiným směrem, i když práce s historickými dokumenty knihoven, archivů a muzeí Vás musí provázet celý život...

Ten soupis prvotisků naší knihovny byl vlastně začátkem mého knihovničení, inkunábule mě přímo fascinovaly. Snad proto, že můj zájem o heraldiku mě už dávno vedl ke studiu starých knih v archivech, muzeích a knihovnách. První archiv jsem navštívoval už v roce 1946 v době vojančení v Jihlavě. V Olomouci jsem měl štěstí, že ředitel archivu dr. Nešpor mi umožnil bádání ve svém „království“ a ještě jako voják jsem zjistil, že Univerzitní knihovna má nemenší bohatství staré heraldické literatury. Netušil jsem tehdy, že mě tato knihovna jednou přijme jako svého pracovníka.

Do Vaší heraldické práce Vás zavedl po roce 1945 přední český heraldik kníže Karel Schwarzenberg, který Vám pomohl dokončit práci o rodokmenech českých panovníků. Zámecké knihovny skrývají často mnoho vynikajících a jedinečných knižních fondů, využíváte je při své heraldické činnosti?

Pomoc knížete Schwarzenberga (otce dnešního knížete) byla nesmírná. Půjčoval mi poštou ze své orlické knihovny knihy, které knihovny domů obvykle nepůjčují, odpovídal obratem na mé dotazy a jemu vděčím za to, že mi radil při stylizování mých kreseb, byl sám zručný kreslíř. Pokračoval v tom i po svém odchodu do emigrace. Měl jsem radost,

když se pochvalně vyslovoval o mých publikacích, které jsem mu posílal. Ve svých dopisech často hýřil nesmírně vtipnými poznámkami a uvedl mě i do heraldiky celoevropské, z níž jsem znal dobře jen britskou.

Jste autorem více než stovky obecních a městských znaků z Čech, Moravy a Slezska; která města z Olomouckého kraje Vám vděčí za svůj znak a prapor?

Těch měst v našem kraji, jimž jsem vymyslel znak, mnoho není, ta už své znaky dávno měla, jen Olomouci jsem navrhl úpravu přidáním písmen SPQO (Senatus populusque Olomucensis), aby se lišil od znaku Moravy a Moravské Třebové; nové znaky jsem dělal pro města nová v jiných oblastech naší republiky (Havířov, Meziboří aj.).

Ovšem řada měst našeho kraje má ode mne prapor, včetně Olomouce – třeba Prostějov, Lipník nebo Uničov. Jiné je to s vesnicemi, těch jsou desítky a v celé republice už přes sto šedesát.

Vedle genealogie a heraldiky šlechty a panovníckých rodů, tvorby znaků obcí a měst, je velmi zajímavá Vaše práce na poli církevní heraldiky. Stal jste se autorem znaku olomoucké arcidiecéze, jak tato spolupráce probíhala?

Shodou okolností mě v 70. letech požádala olomoucká konzistoř o nakreslení znaků všech olomouckých biskupů a arcibiskupů a v roce 1977 to vydala i tiskem. Pak jsem na požádání navrhl znak biskupu Vranovi a arcibiskupu Vaňákovvi,

pak i současnému arcibiskupovi Graubnerovi, když mu papež udělil palium. Znak si ode mne vyžádal také královéhradecký biskup Otčenášek a nedávno i litoměřický biskup Koukl. Roku 1978 došlo k rozšíření arcidiecéze o naše Slezsko, což jsem vyjádřil v jejím znaku. Ironií je, že já sám jsem bez vyznání.

Vaše publikační činnost je velmi rozsáhlá a řada titulů se vztahuje k našemu regionu (Moravská církevní heraldika, Moravští zemští hejtmáni, Erbovní postavy v dějinách města Olomouce atd.). Jako na čestného předsedu Moravské genealogické a heraldické společnosti v Brně mám dotaz, zda je střední Morava nějak významně odlišná od jiných našich území v republice z heraldického hlediska?

Neřekl bych, že heraldické symboly obcí a měst střední Moravy se nějak podstatně liší od jiných krajů. V současné době, kdy právo na znak mají nejen města, ale i vesnice (pokud mají svého starostu), velká jejich část si znaky dává navrhnout, a tak jejich vzhled může ovlivnit jejich výběr vhodných znamení a především jejich stylizace, která je věcí výtvarníka. Tato stylizace ovšem není závaznou, i když to stejnou měrou neplatí pro obecní prapory. Heraldika není kopírování.

U příležitosti Vašich pětasedmdesátých narozenin Vám bylo uděleno nejvyšší vyznamenání Svazu bojovníků za svobodu, Medaile za věrnost. V roce 1998 jste obdržel Cenu města Olomouce, v roce 2000 jste převzal z rukou prezidenta republiky Medaili za

zásluhy a v roce 2004 jste získal čestný doktorát Univerzity Palackého v Olomouci. Máte nějaké nesplněné přání k Vaším letošním pětasedmdesátinám?

Všech poct a vyznamenání, jež jsem kdy dostal, si přirozeně velice vážím. Nikdy jsem však o žádné takové odměny a uznání neusiloval, já stále opakuji, že jsem svou heraldickou práci považoval za hru, já si vlastně celých život hrál. Službu v zahraniční armádě jsem zas považoval za svou národní povinnost, jakkoli to možná dnešní mladá generace takto nebere. Ve svém děkovném projevu po udělení čestného doktorátu jsem citoval slova britského polního maršála, vévody z Wellingtonu, který řekl, že pocty a vyznamenání mohou být s uspokojením přijímány, jen jsou-li udíleny spontánně.

Ve svých 85 letech už nemám žádné velké pracovní plány a pokud jde o nějaké přání – přál bych si jen, aby u nás bylo více lidí se zdravým rozumem.

Pane Loudo, děkuji za rozhovor

Hana Študentová

Nový pohled z okna ředitelství VKOL

Hana Študentová

Zatím ještě míří můj pohled z okna stávající kanceláře do ulice Ostružnické, jedné z hlavních ulic, vybíhající z Horního náměstí od radnice směrem k arcibiskupství. Už dva roky si dopřávám kouzelný pohled na protější rekonstruovaný dům, který divákovi nabízí odhalené pozdně gotické nástěnné malby, donedávna ukryté (snad od roku 1567) v zazděných nikách. Je to výhled opředený tajemstvím. Co nevidět se však ředitelna přemístí do nově dostavěné budovy VKOL a já vyměním stávající pohled za pohled nový – na věž „červeného kostela“ – bývalého německého evangelického kostela na třídě Svobody, v bezprostřední blízkosti hlavní budovy VKOL.

Není to štěstí, žít v tak krásném městě, kde pak můžete přemýšlet, který pohled z kterého okna je nejhezčí, nejzajímavější?

Nový objekt VKOL je třetím členem komplexu budov knihovny na třídě Svobody, zahrnující depozitní sklady téměř pro 1 milion svazků, místnosti veškerých služeb čtenářům, studovny a interní provozy – od linky zpracování a automatizace po ekonomiku a ředitelství. V nové budově získává VKOL dvě podlaží skladů s kompaktními regály pro uložení téměř 30 000 svazků vázaných novin, moderní vybavení na šetrné uchování mapové sbírky a technicky dokonale dvoupatrový trezor pro nejzácnější historický fond knihovny.

Jistě jste zvědaví, jaká ta nová stavba vlastně je, kolik metrů čtverečních a krychlových VKOL získala, kolik prostoru bude v nových studovnách pro čtenáře, počítačových míst, jaké materiály,

barvy, od kterých dodavatelů a za jakou cenu. Každopádně přijďte, ty praktické otázky o výměřích, využití a nákladech vám rádi zodpovíme a můžete si vybrat, který pohled z okna je zde nejatraktivnější.

Poděkování patří a. s. IDOP za zpracování projektové dokumentace, stavební firmě GEMO za bezchybnou realizaci celé pětipodlažní budovy a Krajskému úřadu Olomouckého kraje za financování akce v hodnotě 35 milionů Kč. Suma sumárum získala VKOL do správy sedmou budovu v Olomouci a naši čtenáři krásné prostory k užívání. S poděkováním nemůžeme zapomenout ani na knihovníky, kteří obětavě celé prázdniny stěhovali a téměř bez brigádnické pomoci přesunuli cca 30 000 svazků vázaných novin a 600 zásuvek místního katalogu. První křest získala nová budova dnem otevřených dveří pro veřejnost v rámci Dnů evropského dědictví. Od 1. 10. t. r. zahajujeme provoz v nových studovnách a těšíme se na vaši návštěvu!

Foto: Jaroslav Konečný

Sto roků knihovny ve Všechovicích

Jaroslava Biolková

Když jsem dostala pozvánku na oslavu sta let všečovické knihovny, měla jsem velkou radost. Začaly se vynořovat vzpomínky jedna za druhou a přivedly mě až na počátek šedesátých let minulého století. Byly to začátky mé knihovnické práce na Přerovsku, kdy jsem byla mladá, plná ideálů a představ, jak pomoci vesnickým knihovnám. Bylo to krátce po územní reorganizaci krajů a okresů v naší republice, kdy Všechovice s okolními obcemi přešly k nám z bývalého holešovského okresu. Většina knihoven měla zastaralé knihovní fondy v modrých anonymních obalech, málo čtenářů a některé neměly ani samostatnou místnost. Otevřeny byly zpravidla od listopadu do března, kdy neprobíhaly polní práce. Odměny knihovníků bývaly roční ve výši 100–300 Kč (podle velikosti obce), někde nedostali vůbec nic. V místech se školou býval knihovníkem většinou učitel, který tuto funkci vykonával povinně jako svou mimoškolní činnost. Tak tomu bylo i ve Všechovicích, kde až do konce roku 1965 pracoval učitel Josef Gazda.

V té době už bylo v našem kraji zahájeno budování střediskových knihoven s profesionálními pracovníky, které představovaly jedinou možnou záchranu vesnických knihoven. Každý okres měl svůj vlastní harmonogram postupu. V tom našem byla na rok 1966 určena profe-

Foto: Blanka Kráčmarová

sionalizace knihovny ve Všechovicích jako metodického centra pro 12 okolních obcí. MNV vybral jako nejvhodnější kandidátku do funkce knihovnice Věru Navrátilovou. Profesí stavební technik budující město Havířov, v té době končící mateřskou dovolenou. Jako metodička jsem měla tento obvod přidělený, takže záleželo především na mně, jak stavaře předělám na knihovníka.

Dodnes si vzpomínám na naše první setkávání, kdy na obou z nás byla znát určitá nedůvěra. Kdyby nám tehdy někdo řekl, že z nás budou jednou kamarádky na celý život, nevěřily bychom. Nebudu zdlouhavě popisovat, co všechno bylo potřeba udělat na celém středisku, ale stručně sděluji, že postupem času se z Věry Navrátilové stala knihovnice tělem i duší. Až do svého odchodu do důchodu v roce 1992 patřila mezi nejlepší v našem okrese. Bylo především její zásluhou, že celé středisko odvádělo výbornou práci. Některé knihovny (Opatovice, Malhotice, Žákovice)

včetně všechovické patřily ve své době mezi nejlepší v republice. Během jejího působení se knihovna dvakrát stěhovala, vždy do lepšího. Její současné umístění a vybavení je stále vyhovující a odpovídá i požadavkům dnešní doby.

Nástupkyní Věry Navrátilové se stala Lýdie Trlifajová. Řadu roků byla vedoucí místního kulturního střediska a s knihovnou úzce spolupracovala. Přesto její nástup nebyl lehký. Byl spojen s dvouletým studiem knihovnické školy, které úspěšně zvládla. Plnila přitom nejen pracovní povinnosti, ale i funkci matky tří malých dětí. Navázala na velmi dobrou práci celého střediska a přes všechny složitosti dnešní doby v ní úspěšně pokračuje. Když kdysi dávno přebírala Věra Navrátilová materiály po svých předchůdcích, našla neobyčejně zajímavý a cenný dokument. Diplom udělený Čtenářskému spolku METHOD ve Všehovicích, který se tímto stal skutečným členem ústřední Matice školské v Praze s datem 16. června 1905.

Bylo proto symbolické, že téměř na den po sto letech se konalo ve Všehovicích slavnostní setkání knihovníků a přátel knihovny. Byli zde zástupci obecních úřadů, střediska a jejich knihovníci, vedoucí knihoven okresu, zástupci krajského úřadu, Vědecké knihovny v Olomouci a představitelé obecního úřadu v čele se starostou Mgr. Radovanem Mikušem.

Oficiální část oslav měla velmi srdečnou atmosféru a vystoupení školního country kroužku bylo skvělé. Co ještě dodat?

Kdysi jsem i já organizovala několikrát oslavy výročí přerovské knihovny, zúčastnila jsem se i v Lipníku n. Bečvou, vždy za účasti představitelů okresu a města. Proto mě ve Všehovicích zcela fascinoval přístup obecního úřadu, který oslavu připravil ve spolupráci s knihovnou, protože je to přece jejich knihovna! Ještě předtím zorganizoval velice úspěšnou besedu se spisovatelem Michalem Vieweghem a vydal pamětní medaili ke stému výročí knihovny se znakem obce. Pro přítomné knihovníky vše zcela nepochopitelné...

Na závěr bych chtěla ještě touto cestou poděkovat za pozvání i za videokazetu, která mi bude všehovickou oslavu připomínat. Můj dík patří i mým bývalým spolupracovnicím, se kterými jsem se zde setkala. Nezklamaly jste, bylo mi, jako vždy, mezi vámi dobře.

Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Olomouci – knihovna

Jarmila Marková

Pod pojmem Národní památkový ústav si většina lidí představí úřad s úředníky, kteří sedí za stolem a píší vyjádření k navrhovaným změnám a opravám domů, případně obrazů či soch. To je však zkrácená představa. Aby mohl člověk napsat odborné vyjádření, musí mít nejen praxi „v terénu“, ale za sebou i kvalitní zázemí. Pro takového „památkáře“ (jak se odborní pracovníci v místní hantýrce nazývají) to znamená mít za sebou tým lidí zpracovávajících stavebně historické posudky, mapové podklady, fotografie a v neposlední řadě sběr a archivování plánových podkladů, starších a současných fotografií (v papírové i digitální podobě), stavebně historických průzkumů, restaurátorských a nálezových zpráv a odborné literatury.

Archivování a půjčování odborných podkladů má na starosti odbor evidence a dokumentace. V tomto oddělení je umístěna spisovna, archiv fotografií, plánových a mapových podkladů, digitálně zpracovávaných archiválií a centrální knihovna Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště v Olomouci. Proč centrální? Protože územní odborné pracoviště Památkového ústavu v Olomouckém kraji spravuje kromě hlavní budovy, tzv. „Petrašova paláce“ na Horním náměstí v Olomouci i hrady Bouzov, Šternberk, zámek Jánský Vrch v Javorníku, zámek Velké Losiny a lidový skanzen v Příkazích. Je pochopitelné, že i tato pracoviště mají své příruční knihovny.

Foto: Jarmila Marková

V centrální knihovně je možno nalézt odbornou literaturu, časopisy a speciální fond nálezových a restaurátorských zpráv. Knihovna je průběžně doplňována o odbornou literaturu dle požadavků jednotlivých odborných pracovníků. Je zde uložen specializovaný fond, složený z literatury oborového zaměření. Knihovna není veřejná, je k dispozici pracovníkům NPÚ, odborným i externím pracovníkům památkové péče, studentům a ostatním

zájemcům o specializovaný fond, týkající se výlučně historie a památkové péče. Protože je knihovna neveřejná, není možno v ní provést žádnou meziknihovní výpůjčku nebo si zapůjčit publikace nebo časopisy mimo pracoviště NPÚ v Olomouci. Zájemci o odbornou literaturu si ji mohou půjčit a studovat pouze v prostorách knihovny. V případě zájmu lze provést fotokopie pasáží z knih či časopisů dle platného ceníku. Archeologické, nálezové a restaurátorské zprávy a stavebně historické průzkumy mohou být kopírovány pouze při předložení písemného souhlasu autora.

Knihovna je otevřena pro případné zájemce vždy v pracovní dny v době od 9–11 a od 12–14 hodin. Historie knihovny je pevně spjata s historií památkového ústavu. Ten vznikl v Olomouci až

v roce 1964 pod názvem Okresní středisko státní památkové péče a ochrany přírody. Jeho zázemí se vyvíjelo postupně, takže až v roce 1975 zde vzniká specializované oddělení evidence a dokumentace se záměrem založit a rozvíjet plánový, spisový, knihovní, fotografický a mapový informační fond, soustředující se pouze na památky v okrese Olomouc. V roce 1990 je OSSPPOP přejmenováno na Památkový ústav a jeho působnost rozšířena na okresy Přerov a Šumperk, od roku 1996 i na nově vzniklý okres Jeseník a po vzniku Olomouckého kraje i na okres Prostějov.

Historie této odborné knihovny není z hlediska pohledu ostatních veřejných knihoven v Olomouci dlouhodobá, přesto má své významné a nezanedbatelné místo pro všechny zájemce o odbornou literaturu týkající se památkové péče.

Literatura:

Od okresního střediska k Památkovému ústavu v Olomouci
Pavel Michna: výroční zpráva Památkového ústavu v Olomouci, 1991,
str. 7–12

K dějinám organizované ochrany památek na Olomoucku
Karel Biňovec, Pavel Michna: Výroční zpráva Památkového ústavu
v Olomouci, 1997, str. 61–67

Knihovní řád Národního památkového ústavu, územního odborného
pracoviště v Olomouci, 2005

Zaměstnanci:

Věra Kunčarová – *správa knih, restaurátorských a nálezových zpráv*
Růžena Marešová – *správa fotografického archivu*
Olga Kozlová – *správa plánové dokumentace*
Ing. Jarmila Marková – *vedoucí oddělení*

Co venkovské knihovny umějí a mohou...

Zdeňka Daňková

Nápad uspořádat seminář Co venkovské knihovny umějí a mohou vznikl na cestě hodnotitelské komise soutěže Knihovna roku 2004, a to bezprostředně po návštěvě Sedlnic, kde je knihovna součástí zbrusu nového Kulturního a informačního centra. Kromě ideálních podmínek pro svoji činnost má také možnost využívat další prostory víceúčelového objektu, který obec postavila s pomocí programu Sapard. Návrh předsedkyně naší komise Mileny Kodýmové iniciovat setkání knihovníků malých knihoven nás zaujal, a tak jsme se rozhodli, že jej zkusíme uspořádat právě v Sedlnicích. Vždyť knihovny v malých obcích mají své specifické podmínky, problémy, množství nápadů, tvořivého elánu. Možnost setkání knihovníků z těchto knihoven je dosud minimální, přitom jistě existuje řada témat, která by právě je zaujala...

Iniciativu jsme projednali v Sekci veřejných knihoven a podpořil ji také výbor regionální odbočky SKIP 10 Moravskoslezského a Olomouckého kraje. Byl zpracován projekt semináře „Co venkovské knihovny umějí a mohou“, který podpořilo grantem Ministerstvo kultury. Samotné organizace semináře se ochotně ujala Městská knihovna v Novém Jičíně a knihovnice ze sedlnické knihovny paní Lenka Šimurdová. A tak vznikl prostor pro setkání knihovníků z malých obecních knihoven. V Sedlnicích se jich 16. června sešlo více než 20 z různě vzdálených míst –

nejvzdálenější účastníci vážili cestu ze severních a jižních Čech. První den byl seznamovací. Po zahájení semináře, o které se postarali sedlnický starosta pan Zdeněk Brož spolu s paní knihovnicí, informovali kolegové z metodického oddělení Moravskoslezské vědecké knihovny v Ostravě a z pověřené knihovny v Novém Jičíně o tom co pro knihovny ve svých regionech pořádají v rámci výkonu regionálních funkcí. První blok elektronických prezentací uzavřela Martina Wolná z Třince, která představila činnost knihovny v obci Mosty u Jablunkova.

V dalším odpoledním bloku se představili všichni účastníci semináře krátkými informacemi o svých knihovnách, o tom co se daří, eventuálně nedaří. Program prvního dne ukončila prohlídka knihovny a procházka Sedlnicemi, kterou paní knihovnice doplnila zasvěceným a příjemným výkladem o historii i přítomnosti obce. Pátečního dopoledního programu se kromě účastníků semináře účastnilo dalších cca 25 účastníků z knihoven Moravskoslezského a Olomouckého kraje. Po úvodní prohlídce příjemných prostor sedlnické knihovny přivítala předsedkyně celostátní komise soutěže Knihovna roku Mgr. Milena Kodýmová knihovny, které zvítězily v celostátních kolech soutěže Knihovna roku:

Místní knihovna Brodek u Přerova (1. ročník v r. 2000), Horní Lideč (2. ročník v r. 2001) a Kostomlaty (5. ročník v r. 2004).

Následovalo vystoupení kolegyně z Národní knihovny ČR Mgr. Zlaty Houškové o možnostech komunitních knihoven v malých obcích, které jsou právě zde velké a často nenahraditelné.

Dopolední blok zakončilo vystoupení zástupců Spolku pro obnovení venkova. V diskusi, kterou moderovala Mgr. Milena Kodýmová, informovali předsedové regionálních spolků Moravskoslezského a Olomouckého kraje o možnostech spolupráce spolku s knihovnami.

Odpolední téma Jak mohou knihovny podporovat místní zvyky a tradice bylo příležitostí pro prezentaci některých projektů knihoven – např. Rok pravdy místní knihovny v Jarošově nad Nežárkou, ale také k povídání o tom, co se kde osvědčilo. Tato diskuse koneckonců pokračovala s menší či větší intenzitou i po skončení odpoledního bloku a při večerním společenském posezení. Během něj mimo jiné účastníci konstatovali, že setkání s kolegy z podobně velkých knihoven bylo pro ně zajímavé a těší se na další podobnou příležitost.

Poslední den měli účastníci možnost navštívit nedaleký Štramberk, proslulý historickými památkami, a na závěr Nový Jičín s krásně rekonstruovanou budovou kulturního střediska, jehož součástí je také městská knihovna. V sedlnickém televizním studiu, které je součástí kulturního a informačního střediska, právě probíhá zpracování CD ROM, kde budou k dispozici kromě fotodokumentace také prezentace, které na semináři odezněly.

Chtěla bych touto cestou poděkovat knihovnám v Sedlnicích a v Novém Jičíně za uspořádání semináře „Co venkovské knihovny umějí a mohou“.

HLEDÁNÍ TĚ NEJKRÁSNĚJŠÍ...

Lenka Prucková

Čeho? No přece knihovny! Ano, řeč je již o jedenáctém ročníku krajského kola soutěže Vesnice roku, k níž od roku 2000 přibyl výběr nejlepší knihovny kraje, postupující do celostátního kola Knihovny roku. Do mého nabitého červnového diáře se musí vejít i šest dní, které začínají za svítání a končí za soumraku. Letos se přihlásil rekordní počet soutěžících – 32 obcí, které bojují o zlatou stuhu za všestrannost, modrou za společenský život, bílou za práci s mládeží a zelenou za péči o zeleň a životní prostředí. Všem je třeba zajistit rovnou šanci prezentovat své úspěchy a pochlubit se svým aktivním společenským, kulturním i sportovním životem.

První den – v pátek 17. června o půl šesté ráno nastupuje do mikrobuse sedm členů hodnotitelské komise v čele s předsedou Liborem Vykopalem, starostou obce Ústí, která v roce 2003 v kraji zvítězila a v celostátním kole dosáhla na bronzovou příčku. V komisi je mírná převaha žen (4:3), věkově od 26 po 55 let, každý zastupuje některou ze složek, které se na soutěži podílejí (Ministerstvo pro místní rozvoj, Spolek pro obnovu venkova, Svaz měst a obcí, Olomoucký kraj, Společnost pro zahradní a krajinářskou tvorbu, SKIP). První den ani netušíme, že se z nás brzy stane bezvadná parta s jasně formulovanými kritérii hodnocení a podobným náhledem na to, jak má tvář současné moderní vesnice vypadat.

Dnes navštívíme „jen“ 5 obcí. Začínáme až u polských hranic – v Uhelné. Čekají nás ještě Skorošice, Černá Voda, Vernířovice a Lesnice.

Cestou se seznamujeme s materiály, které obce přiložily k přihlášce. Již z nich se dá poznat, jak je pro kterou obec soutěž důležitá a jaké jsou schopnosti obce zviditelnit se. Po vzájemném představení necháme starostu, aby nám sám či za pomoci kolegů z různých složek vesnici přiblížil a aby vybral místa, která nám chce v obci ukázat. Pak následují naše dotazy a přání. Máme mezi sebou zhruba rozdělená témata, na která se každý z nás bude více soustředit. Za chvíli si ale „fušujeme“ do řemesla. Vždyť je tu tolik zajímavých a inspirativních věcí... Hodnotí se koncepční dokumenty, společenský život, aktivity občanů, podpora podnikání, péče o stavební fond a obraz vesnice, občanská vybavenost, inženýrské sítě, úspory energií, péče o veřejná prostranství, přírodní prvky, zeleň v obci, péče o krajinu, kroniky, rozvíjení lidových tradic a květinová výzdoba. Musím kolegy pochválit, nenechali knihovny jenom na mně, ale všichni je se mnou poctivě prošli. Kolega Ing. Jaroslav Brzák z Regionální agentury pro rozvoj střední Moravy obětavě pořízuje všude fotodokumentaci, abychom mohli zodpovědně přistupovat k výběru. V Uhelné příjemně překvapuje nově přestěhovaná knihovna a její činnost. Ze by první kandidát? Počítač s připojením na Internet v knihovně je, tak hned ukazují knihovnici, kde najde informace o grantu VISK 3 a tím získá vhodný knihovnický systém.

Ten den zažívám také šok – v jedné, velice pěkně umístěné i zařízené knihovně, mají otevřeno jen dopoledne. Na můj dotaz proč, dostanu odpověď, že odpoledne stejně nikdo nechodí. Jak to ale mohou vědět, když mají zavřeno?

V pondělí ráno se vracíme na Zábřežsko – začínáme v Leštině a přes Dubicko, Třeštinu,

Novou Hradečnou končíme v Dlouhé Loučce, kde nás čeká malé hudební občerstvení – místní pěvecká skupina připraví příjemný závěr dne. V úterý bojují olomoucké obce – Štěpánov, Skrbeň, Náměšť na Hané, Těšetice a Přáslavice. Tady nacházím svou favoritku, která se postupem času přetaví v knihovnu vítěznou – Místní knihovnu Skrbeň. Zdejší knihovna pracovala spoustu let v soukromém domě pana knihovníka (věk přes 80 let, 60 let práce v knihovně!), ale s jeho odchodem na zasloužený odpočinek se musela situace řešit. Obec se k tomu postavila hrdě a vybudovala v přilehlých prostorách k obecnímu úřadu novou knihovnu, kterou otevřela v roce 2003. Najdete zde milé a příjemné prostředí i přístup k Internetu. Obec si sama vytvořila vlastní knihovnický program, on-line katalog je přístupný na www stránkách. Od září začíná půjčování přes počítač. Knihovna výborně spolupracuje s pověřenou knihovnou (středisko Olomouc-venkov). Neobvyklá je též dvojice knihovníků. Šarmantní Marie Nerušilová (bývalá pracovnice banky) a mladý muž – student-učitel Jiří Vymětal. Co je zde však neobvyklé, je rozmanitá kulturně-vzdělávací činnost – kvalitní výstavy, besedy, kulturní akce ze všech oblastí života (od návštěvy vizážistky až po komponovaný pořad ke stému výročí narození Voskovce a Wericha). Po příjemném knihovnickém zážitku jsme ještě jednou pohlazení v Náměšti na Hané, a to freskami neboli obrazy na fasádách domů některých obyvatel Náměště, které jsou dílem spřátelených zahraničních výtvarníků. Stojí zato je vidět.

A kulíme se do druhé půle. Středa – Doloplazy, Uhřčice, Klenovice na Hané, Věrovany, Císařov a Cítov. Kolik jsme už prošli škol, školek, kaplí,

kostelů, domů s pečovatelskou službou, hřišť, rybníků, hřbitovů... Kolik plánů, kronik a video-prezentací jsme zhlédli... Kolikrát jsme nastoupili a vystoupili z mikrobusu...

Všude je krásně. Dnes nás o vzájemné toleranci přesvědčuje obec, jejíž zasedací místnosti vévodí přes týden znak obce, v neděli se vymění za kříž a konají se zde bohoslužby.

Ale jedeme dál... Stále jsou všichni ve hře. Čtvrtek je silným dnem – Majetín, Beňov, Domaželice, Bezuchov, Radslavice a Jezernice. V dnešní horký den zvládneme i dvě koupaliště (bohužel jen očima), napijeme se léčivé vody u tajemné kapličky a s jedním ze starostů – ostříleným

horolezcem proběhneme celou obec po svých. V pátek zůstáváme na Přerovsku (Střítež nad Ludinou, Černotín, Skalička, Malhotice a Horní Újezd) – do mikrobusu přistoupil i redaktor Přerovského dne a tak se reportáž z našeho putování objevuje i v tisku. Velký dojem na nás udělá Skalička a vztahy, které se vytvořily mezi obcí a ústavem sociální péče, který sídlí v místním zámku.

Nedá se nic dělat, musíme rozhodnout, v pondělí nás čeká oficiální vyhlášení. V příjemném prostředí školicího střediska v Ústí se zrodily tyto výsledky:

Zlatá stuha a celkové vítězství za Olomoucký kraj:

Modrá stuha za společenský život:

Zelená stuha za péči o zeleň a životní prostředí:

Bílá stuha za činnost mládeže:

Majetín

Leština

Doloplazy

Bezuchov

Speciální finanční ocenění 50 000 Kč, které poskytl Olomoucký kraj obcím:

Diplom za vzorné vedení obecní knihovny:

Za hledání kořenů obce:

Za dlouhodobý a vyvážený rozvoj obce a mikroregionu Žulovsko:

Za dlouhodobou práci obce v oblasti veřejné zeleně a ekologie:

Skrbeň

Vernířovice

Skorošice

Malhotice

Foto knihovny ve Skrbeni Lenka Prucková

Literární sekce Vlastivědné společnosti muzejní v Olomouci

Hana Bartošová

Vlastivědná společnost muzejní je jednou z nejstarších českých organizací v Olomouci. Její vznik spadá do období rozvoje národního života v českých zemích po vyhlášení konstituce v rakouském mocnářství roku 1861 a po rakousko-uherském vyrovnání v roce 1867. V témže roce bylo v bývalém hlavním městě Moravy založeno Slovanské gymnázium, první gymnázium s výukou v českém jazyce na střední a severní Moravě, jehož absolventi a pedagogové byli prvními, kdo v Olomouci rozvíjeli vědu a kulturu v mateřském jazyce. Osvětlení členové pedagogického sboru Slovanského gymnázia založili v Olomouci v roce 1883 Vlastenecký spolek muzejní jako centrum společenského, uměleckého, vědeckého a kulturního života Moravy. K jeho zakladatelům patřili Vincenc Prasek, Jan Havelka, Jindřich Wankel a Ignát Wurm. Členy VSM byly mnohé významné moravské osobnosti: Karel Absolon, Otto František Babler, Antonín Dvořák, Richard Fischer, Jindřich Geisler, Oldřich Králík, Josef Kšíř, Václav Nešpor, Jan Springer, Bedřich Václavěk a mnozí další vzdělanci. Vlastenecký spolek muzejní byl násilně zrušen v roce 1951 a jeho sbírky (na 80 000 katalogizovaných předmětů!) přešly pod správu dnešního Vlastivědného muzea v Olomouci. Činnost spolku byla obnovena až v roce 1968 pod novým názvem Vlastivědná společnost muzejní v Olomouci.

Založení literární sekce VSMO bylo iniciováno v březnu roku 1983 na výroční členské schůzi u příležitosti oslav 100. výročí vzniku Vlasteneckého spolku muzejního, předchůdce současné

VSMO. Svou činnost literární sekce zahájila počátkem roku 1984 a v poměrně krátké době se do ní přihlásilo téměř sedmdesát členů. Jejím předsedou se stal a dosud je *Mgr. Bohumír Kolář*, známý olomoucký publicista, novinář, bibliofil, učitel českého jazyka a dějepisu. Jeho bohatá novinářská bibliografie zahrnuje recenze, kulturní zpravodajství, glosy, fejetony, aforismy. V bibliofilském nákladu vydal Povídky psané za katedrou, Aforismy psané za katedrou a další. Edičně se podílí na bibliofilské činnosti literární sekce VSMO. Bohumíru Kolářovi byla v roce 2002 udělena Cena města Olomouce v oboru kultura.

Mgr. Bohumír Kolář na fotografii Hany Bartošové

Po celou dobu své existence se literární sekce VSMO věnuje popularizaci české a zvláště pak regionální literatury formou literárních večerů a besed, ale také literárních vycházek a zájezdů.

Veškeré akce, které sekce pořádá, jsou otevřeny široké veřejnosti, všem zájemcům o literaturu. Literární sekce VSMO tedy není uzavřeným elitářským spolkem, ale spíše volným sdružením sympatizantů literatury.

Na první besedě pořádané literární sekcí se její zakládající členové seznámili s prozaikem Františkem Neužilem, následovali ho básník Alois Volkman, prozaička Eliška Horelová nebo brněnský básník a dramatik Antonín Přidal.

V druhé polovině osmdesátých let navázala literární sekce spolupráci s kulturním domem Sigma, v jeho prostorách se olomoucké veřejnosti představily mnohé mimořádné osobnosti české literatury jako např. Vladimír Körner, Marie Podešvová, František Kožík, Alexej Pludek, Zeno Dostál, Zdeněk Zapletal, Jan Kostrhun nebo Oldřich Šulěř. Oblíbenými se stala také nedělní matiné s uměleckými pořady profesionálních interpretů z Moravského divadla. Po roce 1989 kulturní kluby víceméně přestaly existovat, činnost sekce se tedy přesunula na „vlastní půdu“ a do roku 1994 se literární večery konaly ve Václavkově sále Vlastivědného muzea v Olomouci, často v rámci Muzejních čtvrtků. V roce 1995 se organizátoři literárních posezení rozhodli přesunout místo konání „o dům dál“, do Muzea umění Olomouc, kde našli vhodnější prostory v komornějším Besedním sále muzea.

V programu sekce je samozřejmě na předním místě také prezentace tvorby olomouckých literátů, zejména v souvislosti s životními jubilei nebo s vydáním nové básnické sbírky či jiné publikace. V těchto intencích proběhl večer Zdeňka Přikryla, Ladislava Ruska, Milana Ticháka, Stanislava Komendy a dalších.

Permanentní a oblíbenou součástí činnosti sekce se staly literárně-vlastivědné zájezdy, většinou pod vedením Elišky Blažejové. Účastníci zájezdů tak měli možnost seznámit se s literáty přímo v jejich tvůrčím prostředí, například na Valašsku na Soláni s Marií Podešvovou, na jižní Moravě s Jozou Uprkou, Matoušem Beňou, Otakarem Bystřinou. Na Vysočinu se literární sekce vydala po stopách Gustava Mahlera a Bohuslava Reynka, ve východních Čechách stopovali její členové a příznivci naše nejznámější spisovatele v Litomyšli, České Skalici, Babiččině údolí a Dobrušce. Počátkem devadesátých let se po literárních toulkách Prahou a Bratislavou podařilo zorganizovat rovněž zahraniční zájezdy do Vídně nebo i do Skandinávie.

Po celou dobu své existence vyvíjela literární sekce také publikační činnost. Své vlastní aktivity prezentuje v *Almanachu literární sekce*, který byl vydán v roce 1998 a mapuje tak prvních patnáct let existence sekce. Na něj navazuje almanach *O múze olomoucké a lidech kolem ní*, který zachycuje období její činnosti v letech 1998–2003; v básnickém bloku tohoto almanachu publikovalo své verše téměř čtyřicet autorů a objevila se zde i nová jména, např. Augustin Skýpala, Zdeněk Janík nebo Rostislav Valušek.

Regionální literaturu představuje Eliška Blažejová ve své studii – průvodci městem *Literární Olomouc (Deset zastavení)*. Bohumír Kolář je editorem obsáhlejší publikace *Z paměti literární Olomouce*, kterou v roce 2004 vydala Vlastivědná společnost muzejní ve spolupráci s Nakladatelstvím Olomouc.

Po vydání almanachu v roce 1998 se literární sekce začala zabývat i vydáváním drobných biblio-

filii, většinou tematicky motivovaných básnických sbírek. Byly mezi nimi tituly *Básně, myšlenky a aforismy z konce století, Žena a láska, Pour féliciter, Olomoucké kašny, Verše o Moravě, Verše z cest*. K autorským svazkům patří *Devět básní o krajině mého domova* Vlastimila Kozáka a *Stopy v čase* Miloslava Holce.

Členem literární sekce je i *Jan Sobotka* (*11. ledna 1944 v Jičíně), pedagog – ředitel Obchodní akademie v Olomouci, publicista, autor literárního i kresleného humoru. Publikuje již mnoho let, převážně časopisecky. Jeho tvorba byla několikrát oceněna v literárních soutěžích. Na závěr povídání o literární sekci vám nabízíme výběr několika aforismů, které Jana Sobotku představují i jako bystrého pozorovatele života a lidských slabostí (knihu vydalo pod názvem *Aforismy z tehdy i nyní a možná i pro příště* olomoucké nakladatelství Danal).

Aforismus je literární forma,
která šetří nejen papír, ale i čtenáře.

Trpělivost přináší růže,
které mezitím zvadly.

I ten,
kdo sedával na dvou židlích,
líhával ve dvou postelích
a sloužil dvěma pánům,
končí v jedné rakvi.

Ve víně je pravda.

To je pro jednoho důvod k napití
a pro druhého k abstinenci.

Myšlenka byla podstatně menší než slova,
kterými byla vyjádřena.

Předností lásky k majetku je to,
že nemusí být vyznávána.

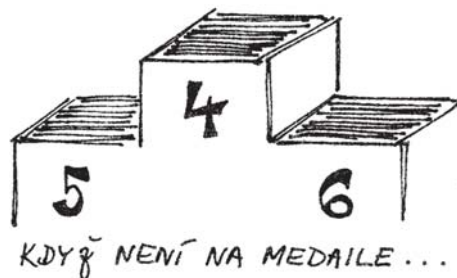
Muž bývá okouzlen ženou.
Žena tím, že okouzli muže.

Láska je jediná nemoc,
jejíž vyléčení není nutné,
ale přesto se všichni uzdravují.

Statečnost nepříteli
oceňujeme pouze tehdy,
jestliže jsme ho porazili.

Každý je odpovědný za svůj život.
Někdo i za živoření druhých.

Hledáme inteligentní bytosti ve vesmíru.
Zkusme je raději nalézt na Zemi.

SEDMERO HŘÍCHŮ SMRTELNÝCH

Miloš Kvapil

Jak to vzniklo

Na jaře roku 2003 byla v Městském divadle v Prostějově světová premiéra skladby Karla Řičánka Sedmero hříchů smrtelných. O skladbě lze sice psát do nekonečna, ale lepší je ji poslouchat, stačí jednou a víte. Součástí premiéry byla také prezentace grafického uchopení tématu od Tomáše Vincence. Obojí bylo skvělé, bylo to mimořádně vstřícně přijato a byla to umělecká událost.

Karel Řičánek je můj spolužák a přítel, známe se už dlouho a komunikujeme spolu neustále. Jednou mně poslal CD, kde byla nějaká jeho skladba, pak nějaká nahrávka jiné skladby a pak

záznam interview, které dával olomouckému rozhlasu. Bylo to v době krátce po premiéře Sedmera hříchů smrtelných. Jak jsem to tak poslouchal, tak mě napadlo, že hudba a výtvarno potřebuje třetí rozměr, opřený o text. Zde tedy „Slovo“ nebylo na počátku, ale až na konci.

Do knihovny, kde jsem zaměstnán chodívám Rejskovou ulicí. Je to jedna z nejkrásnějších ulic na Moravě. Je vroubena platany a secesními domy, je tichá a inspirativní. Při jedné cestě jsem dostal nápad. Nápad se množil a košatěl a když jsem přišel k počítači, tak jsem během několika čtvrt hodin napsal co je předkládáno.

PÝCHA • SUPERBIA

Barevný nafukující se vak zmítaný přetlakem vášní za noci šeptaných
Nikdy nevyslyšených nikdy nevyslovených živených z vlastní podstaty
Hlubokých lží se dere stále výš nikdy jí není dost vysoko nikdy jí není dost
Veliko barevno plno sebestředno uhrančivo nikdy není a nikdy nebude
Fenomény se zvracejí ve svoje protiklady a ... a nakonec je z toho jen zmítající se
Protoplazma prolezlá červy pochybností a hnílobou vyprahlé fantazijní ireality

LAKOMSTVÍ • AVARITIA

Entropie všeho co život nabízí poskytuje bere přeje a čím vlastně je
To jsou sýpky lidí malého ducha a malé kuráže vše musí být zajištěno
Kasičky musí být plné bezživotných pocitů vyměněných za lesklý odraz ďáblova portrétu
Vino života určené k pitkám a vášním je uzavřeno a ze zoufalství se mění ve rmut a sedlinu
Vůně chleba a rychlý dech milenek je konservován na doby příští pro nikoho
Neboť nikdo nepřijde k domu prašivcovu aby skromným pohledem drsnou dlaní a
Hlasem antického rohu poděkoval za to co je pro někoho život a pro někoho hřivnou která je
Vstupenkou do pekla nejhlubšího

ZÁVIST • INVIDIA

Do sebe ponořena a sebe požírající maska zoufalého šklebu
 Obezírá bystrým okem smích radostné tváře a elegantní životní formy
 Všechno má promyšleno všeho může dosáhnout nic není problém
 Jen odvaha k činu který není zadarmo který je výsledkem životní motivace
 Angažovanosti na životě znamenající teď budeš platit člověče
 Zmítá a rve psýchu která jen a jen hromadí nic nevydává nic nikomu nepřeje
 A nedá a nedá také proč by měla dávat bezhlasně řve po veškerenstvu
 Jste mi odporní malí slizcí nenávidím vás nic vám nikdy neodpustím
 A další ozvěnou nesené kvily jsou hlasy jejího smutku a touhy
 Po slovu lidského milosrdenství pochopení lásky

HNĚV • IRA

Červený strýček neposeda hned tu a hned tam se zmítá ve šťávě vlastních vášní
 Hned tu a hned tam hledá a hledá až najde aby se mohl nafukovat a dmout a nechat emanovat
 Svoje nadpozemské vášně spalující veškeren rozum odhodlání a usebrání
 Nad údolím lidského života kam lze denně vstupovat a kochat se harmonií a krásou
 Ale strýčkovi to nejde pod nos harmonie a krása není pro něj nepoutá zraky okolí
 Mýlí se v myšlence že rozpoutané a z uzdy utržené vášně jsou sloupy oltářů budoucí pravdy

SMILSTVO • LUXURIA

Na antických pláních běží stádo kentaurů nozdry jim rudnou námahou
 Tepny zvoní rytmem blízkého naplnění zoufalé vášně
 Stádo elegantních klisen zpomaluje zběsilý trysk v naději a touze
 Oběma žhnou oči chvějí se údy a před očima mají tmou prozařovanou explozemi vidiny
 Vášnivých spojení bez počátku a konce jen tak v běhu jen tak pro to spojení
 Jen tak aby čas vyměřený byl časem zmařeným pro okamžiky které se nevrátí
 Jiná možnost už nikdy nebude nabídnuta není to poker ve kterém lze nabídku volby opakovat

NESTRÍDMOST • GULA

Mlaskání a škytání břichů přeplněných svalovinou zvířecích mrtvol
 Těžké vzdechy přetékaající velkosídlíšť lidojemů na výspě středověké civilisace
 Jen víc a jen rychleji jsou příkázání a motta dnešních dnů přizvukující rytmu materialismu
 Čím více tím lépe a hned a napařád velké stodoly s oltáři konzumu adorujícího sebe sama
 Rychlé bestie plivající oheň a síru proti nimž by středověký drak byl pouťovou kratochvílí
 Množení všeho co lze koupit i za cenu ztráty vlastní vůle negace a popření identity

Jen výš jen víc jen rychleji zmnožovat sebedegradující produkty vykořeněného života
Cynického postmodernismu bez cílů perspektiv duše a úsměvů za odlétajícími vlašťovkami

LENOST • ACEDIA

Kal mlha a hniloba se valí temnotou bez cíle a smyslu
Naráží na jasné ostrovy sebevědomí a píce
Opatrně se jim vyhýbá a svinuje se do vlastních útrob
Nesmyslných úvah přemítání sebeobviňování namlouvání
Si něčeho co mělo být co mohlo být co by bylo kdyby nebylo
Neschopna reálného pohledu živé reflexe jasné myšlenky
Celá staletí promarněného času života myriáda předsevzetí
Lhaných do větru i rukávu jen pro chvilkové sebeobelhávání
Milníky nápadů jdou do nekonečna
Podle nich se dá jít jen do bezživotí záhuby a mimo čas a prostor

Karel Řičánek se narodil 1947 v Prostějově, kde absolvoval gymnázium a hudební školu (obor klavír a klarinet), potom studoval v Praze hudební vědy. Od roku 1969 působí v Německu, nejprve jako pianista, varhaník a hudební šéf muzikálu *Vlasy*, pak jako doprovodný hudebník různých známých zpěváků a od roku 1976 jako studiový aranžér, dirigent, pianista, autor a producent v oblasti populární hudby. Na sedm set zveřejněných písniček a čtyři zlaté dlouhohrající desky dosvědčují úspěchy tohoto úseku profesionální dráhy. Zhruba od poloviny devadesátých let minulého století leží těžiště Řičánkovy práce ve skládání moderní artificiální hudby, ve které se snaží – vně „hlavního proudu“ avantgardy – pomocí nejrůznějších soudobých technik, stylových prostředků a forem výrazu (jako jsou například polytonalita, aleatorika, elektronika, jazz), stejně jako orientací na tradiční způsoby hry, notace a hudební komunikace o novou syntézu dosavadní hudební tvorby.

Řičánek přitom nechce posluchače zastráhit, nýbrž jim svou tvorbu osvětluje a přibližuje. Ve vlastním mnichovském hudebním nakladatelství *Orton Musikverlag* (www.orton-musikverlag.de) vydal dosud na třicet skladeb, šest kompaktních disků a téměř osmisetstránkovou, německy psanou autobiografii. Prostějovská Firma *Mediaware* zveřejnila v roce 2003 jeho videový portrét, při jehož premiéře zaznělo i první provedení skladby *Sedmero hříchů smrtelných*, ve které jsou důsledně kombinovány prvky tzv. hudby vážné s prvky hudby populární i jazzové. Elektronické zvuky a nejrůznější bicí nástroje jsou přitom natočené na kompaktním disku, ke kterému hraje šest „živých“ hudebníků. Filozofické úvahy k dodnes platným názorům katolické církve na tzv. smrtelné hříchy vedou u Řičánka k poněkud ironickému postoji při uměleckém ztvárnění těchto provinění. Přesto má být na jaře příštího roku provedeno pod záštitou Vatikánu v Římě jeho velké spirituální

oratorium *Juritin sen* pro tři sólisty, dva herce, sbor a orchestr.

Olomoucké veřejnosti se Řičánek představil v říjnu minulého roku na koncertě pod názvem *Jaké víno pil Bůh*, kde spojil svoji hudbu s recitací veršů Robinsona Jefferse. Zazněla tu i premiéra jeho skladby *Epitaf Robinsonu Jeffersovi* pro violoncello a komorní ensemble v interpretaci

olomoucké cellistky Bohdany Onderkové. Jako předlohy posledních dvou větších skladeb posloužily Řičánkovi básně dlouholetého přítele Miloše Kvapila: Je to cyklus pěti skladeb pro smíšený sbor a cappella *Útesy času* a cyklus pro soprán, flétnu, klarinet, violoncello a klavír pod názvem *Střepy zelené noci*. Oba cykly budou mít premiéru v Mnichově.

 DAIMON

Edice DAIMON pro velké a střední knihovny.

Edice DAIMON Lite pro malé knihovny s technickými/finančními omezeními.

 DAIMON
SUPPORT

Powered By
ORACLE

Trvalá zákaznická podpora a rozvoj systému.

 sefira

SEFIRA spol. s r.o.
Počernická 96
108 00 Praha 10
tel.: +420-296 411 700
fax: +420-296 411 699
e-mail: office@sefira.cz
web: www.sefira.cz

Tomáš Knopp

PŘEDKLÁDÁM NA VĚDOMÍ Jesenicko 1945–1948

Jiří Glonek

Dříve než si zevrubně představíme avizovanou knihu, která se na pultech knihkupců objevila v samém závěru roku 2004, nebude jistě na škodu zmínit se v krátkosti o osobě jejího tvůrce. Tomáš Knopp se narodil v roce 1965 v Ostravě, kde zároveň vystudoval pedagogickou fakultu, obor český jazyk a literatura a dějepis. Na literárním poli se již dříve uvedl například tituly *S příchutí Jesenicka*, *Oáza vody a vzduchu* či *Děti neklidné Evropy*, které všechny spojuje společný jmenovatel. A sice snaha obnovit přetřhané historické kořeny a povědomí o minulosti jesenického regionu a jeho obyvatel, ať už těch minulých či současných.

Již samo vrocení, objevující se v podtitulu díla, v nás vyvolává řadu vzpomínek na nelehkou poválečnou dobu, kdy se v bývalém Československu jen pozvolna uklidňovala poválečná situace a z ní vyplývající opatření, která zasáhla do života země a jejích obyvatel. V mnohém můžeme popisovanou dobu považovat za velmi hektickou, často i chaotickou, plnou změn, jež dalekosáhle zasáhly v první řadě německé obyvatelstvo zdejšího regionu i nově příchozí národnostně pestrou paletu osídlenců, na které měla přejít kontinuita osídlení tohoto kraje. Proměna vpravdě drastická, jejíž stín se odtud

vytrácí jen pozvolna. S o to většími problémy se museli nově příchozí potýkat v prvních poválečných letech.

Díky počinu autora bude čtenář zasvěcen do jednoho z nejproblematičtějších úseků dějin 20. století, jenž poznamenal také zapadlý kout „Jesenicka“. Chronologicky členěná práce nás postupně provede jednotlivými roky ve vymezeném rozpětí. V tomto ohledu je zcela určitě namístež možná až příliš krátce koncipovaná retrospektiva k období, které předcházelo událostem z let 1945–1948, kterou autor neopomenul zařadit na začátek výkladu. Pro pochopení poválečného vývoje regionu jde o nanejvýš důležitou pasáž celé knihy (zejména pro laika masírovaného masmédií nezřídka velmi zjednodušujícím pohledem), hlavně s ohledem na německé obyvatelstvo a jeho vztah k ČSR a následně k nacistické Třetí říši.

V kapitole věnované roku 1945 jsme ihned od prvních řádků vrženi do nadmíru komplikovaného dění v „jesenickém“ regionu na samém sklonku války. Co do rozsahu je tato pasáž po zásluze nejobsáhlejší a zároveň i nejzdařilejší částí celé knihy. Nemalý prostor je zde logicky věnován otázkám, spojeným se zdejším německým obyvatelstvem a jeho novým, v drtivé většině značně nejistým, postavením. V tomto směru není pro nezasvěceného čtenáře bez zajímavosti, že z národnostního hlediska zde Češi podle sčítání z roku 1930 vykazovali jen necelá 4 % z obyvatelstva bývalého okresu Frývaldov (Jeseník), což ovšem s ohledem na stav jen o dvacet let dříve můžeme v uvozovkách směle označit za velký pokrok. Vždyť tehdy aby v celém okrese Čecha pohledal (z 68 823 hlav se jen 62 hlásilo k české národnosti).

Nadmíru zajímavým se jeví oddíl o tzv. táborech pro Němce na Jesenicku, kde se autor ve velké míře opřel o dřívější výzkum Jany Hradilové. Věcně, s nadhledem a bez omezujících nacionalistických předsudků zde posuzuje nelehké téma, pikantní do jisté míry i tím, že v něm hlavní roli sehrál Ctibor Novák, švagr podplukovníka Josefa Mašína, jednoho z legendárních odbojářů ze skupiny Tři krále. Novák, který se proslavil bez nadsázky husarským kouskem, když v září 1939 provedl unikátní pumové útoky v samotném berlínském srdci nacistické Třetí říše, přišel po osvobození právě na Jesenicko a během krátké doby, kdy ve svých rukou soustředil nebyvalou moc, nechal z titulu své funkce pozatýkat více než tisícovku skutečných či domnělých nacistických exponentů (mimo jiné stál v čele tzv. Velitelství koncentračních táborů okresu Frývaldov).

V Novákově osobě a jeho často diskutabilním působení se odrážejí mnohé ctnosti i neřesti doby. Zvláště platí ten druhý případ – autor nikterak nezamlčuje trestuhodné excesy na internovaných (nezřídká nevinných) především ze strany jednotlivých dozorců, jejichž minulost i morální kvality neměly co do činění s takto exponovanou službou.

Přesto autor odmítá na základě konkrétních příkladů často prezentované tvrzení (zejména z úst sudetských Němců), že v táborech byli internováni především nevinní. Krom otázek spojených s německým obyvatelstvem i širší veřejnosti neznámým napjatým vztahem mezi Polskem a ČSR, jenž po určitou dobu hrozil přerůst v otevřený konflikt, se autor zabývá i nově zřizovanými správními a bezpečnostními úřady včetně všech spletitostí s nimi spojených.

Na pozadí toho není bez zajímavosti sledovat rostoucí politické soupeření, osočování a vzájemnou animozitu mezi představiteli demokratických stran a KSČ.

V souvislosti s doutnajícím polsko-československým konfliktem i poválečnými diplomatickými vztahy si dovolím uvést jen malou perličku: v roce 1945 si na zasedání vlády postěžoval tehdejší ministr zahraničí Jan Masaryk, že nás ze sousedů nikdo nemá rád (viz spory o Těšínsko, Kladsko i Slezsko s Polskem, o Podkarpatskou Rus se SSSR a pochopitelná vzájemná animozita s Maďarskem, Rakouskem a samozřejmě Německem).

Následující kapitoly k rokům 1946 až 1948 se v podstatě zabývají novým osídlováním kraje. Čtenář si tak může udělat představu o tom, v jak nelehkém vzduchoprázdnu se ocitla místa po odsunu Němců hlavně v roce 1946 (nutno přiznat, že ona prázdnota se na mnoha místech dosud nevytratila). Dalekosáhlá obměna přibližně tří miliónů lidí se přirozeně nemohla obejít bez hmotných i duchovních ztrát všech zainteresovaných protagonistů, samotnou krajinu z toho nevyjímaje.

Ostatně konkrétní fakta (v knize bohužel nevedená) hovoří za vše: v roce 1930 žilo ve frývaldovském (jesenickém) okrese 71 717 obyvatel, kdežto o dvacet let později přes všechnu snahu statistiky zaznamenávají jen 37 571 osob.

Autor si však více než této proměny všímá zejména podmínek a mírně řečeno neuspokojivé situace mezi novými osídlenci. Jejich idealistické představy jsou totiž brzo konfrontovány s drsnou všední realitou. Ke slovu se tudíž dostává poměrně často i „přítel alkohol“. Navíc očekávání osídlenců zejména z řad volyňských Čechů či slovenských reemigrantů z Rumunska nebyla vinou česko-

slovenské propagandy zrovna malá. Vláda v čele s ministrem zemědělství J. Ďurišem obrazně řečeno naslibovala hory doly, jen aby tyto skupiny přesvědčila k návratu do bývalé vlasti.

Poměrně zajímavé pasáže o této fázi v osídlování Jesenicka obsahuje kniha Joanidise Sotirise z názvem Zlaté Hory v Jeseníkách. Ostatně sám Sotiridis pochází z řad řecké diaspory, jež do regionu přišla v roce 1949. Teritorium Jesenicka tak díky pestrým řadám přistěhovalců doznalo podstatné změny. Dřívější takřka jednodílná masa německého osídlení byla překryta doslova multinárodní mozaikou lidí s odlišnými kulturními a sociálními návyky, což bezesporu přinášelo nemalé problémy.

Přehnaná očekávání všech obyvatel kraje se nezlepšovala ani v dalších poválečných letech a kniha Tomáše Knoppa čtenáři předkládá řadu případů, výstižně zaznamenávajících tento tristní stav, kdy nouze panovala nejen v zásobování, ale například i v lékařské péči. Absurditu doby podtrhávaly snahy o odstranění všech názvů a jmen, které by mohli jakkoli evokovat někdejší německý ráz kraje. Doslova topografické šílenství mělo za následek důslednou změnu v názvech mnoha vesnic.

Klasickým ilustrujícím případem může být samotné město Frývaldov, jehož název byl v roce 1947 změněn na Jeseník, aniž by si zastánci počesťování uvědomili, jak ostatně správně vyvozuje autor, že v případě této změny přijde město proslavené lázeňstvím o světoznámou obchodní značku.

Kniha nemůže a ostatně ani nechce být považována za vyčerpávající studii. Je spíše velice žádoucím a poměrně zdařilým pokusem o vzhled na rozporuplnou dobu a v ní se odehrávající děje.

Lze vytknout snad jen drobné nedostatky či některé historické nepřesnosti, kterých ovšem není mnoho (viz například tvrzení, že členové henleinovy SdP přecházeli většinou bez potíží k NSDAP, což není zcela přesné. Všichni byli podrobováni přísné kontrole, takže o nějakém automatickém převodu nemůže být řeč; rovněž uměle překládat název německého města Neustadt am Kulm jako Nové Město nad Kulmem (s. 189) není zrovna vhodné).

Některé závěrečné pasáže (rok 1948) nicméně působí poměrně nesourodým dojmem, což platí zejména o kapitole Na troskách slávy (poválečné lázeňství). Naopak za zdařilé můžeme označit doplňující přílohy, i když pro lepší čtenářovu orientaci by neškodilo mezi ně zařadit alespoň jednu mapu regionu. Serióznost celé práce podtrhuje v tomto případě velice žádoucí poznámkový aparát. Nechybí ani obligátní seznam použité literatury i cizojazyčný souhrn.

Za zvlášť oceněnihodnou je třeba označit autorovu nebojácnost v používání skutečných jmen aktérů této nelehké doby. Podle mého skromného názoru je to tak jedině správně, poněvadž jak napsala v úvodu ředitelka Státního okresního archivu v Jeseníku paní Bohumila Tinzová: „...pokud se nedokážeme čelem postavit ke konkrétním vinám svých předků, nemůžeme se vyrovnat s minulostí nikdy.“ Dějiny zkrátka nejsou a nemohou být anonymní.

Knopp, Tomáš:

Předkládám na vědomí. Jesenicko 1945–1948. Jeseník, Základní článek Hnutí Brontosaurus Ještěr edice Cesta ke kořenům 2004; 342 s. ISBN 80-239-3590-9

Královna dětských srdíček – VOJTĚŠKA BALDESSARI PLUMLOVSKÁ

Ivo Vysoudil

*Hle, zde dívky z jedné dílny boží,
duše čisté, bez prášku jak květ.
Druh ke druhu bratrsky se tulí,
jen – že nestejně je přijme svět.*

*Ale jedno v paláci se zrodí,
druhé střecha nízká přijme jen,
třetí u chudičké matky v bídě
začne první žití svého den.*

*A přec všechny mají stejné právo.
Každé se můž dobrým, velkým stát,
z paláce i chýšky! Úkolem jen lidstva
bude všechny stejně vychovat!*

*O všechny se starat, a kde nouze
hledí zkázou matce, děcku být,
musí dobré srdce přispěchatí,
kojenec i matku zachránit!*

*(V. Baldessari Plumlovská
Záchrana dítek – záchrana národa)*

Zdá se, jako by spousta velikánů mezi moravskými spisovateli měla stejný osud. Pomalu upadají v zapomenutí a na jejich literární i myšlenkový odkaz pozvolna usedá prach času a zapomenutí. Vzpomínka na ně uvadá. Bohužel mezi takové moravské autorky patří i žena, dříve uznávaná jako autorka divadelních her pro děti a mládež, spisovatelka a bezesporu „první dáma“ prvo-republikové Olomouce – **Vojtěška Baldessari Plumlovská**.

Vlastním jménem Vojtěška Baldessariová se narodila 17. dubna 1854 v Plumlově do česko – německé rodiny úředníka, působícího na různých místech rakousko – uherské monarchie. Jak už samo jméno napovídá, rodina měla italské kořeny. Dědečkem slavné paní Vojtěšky Francesco Baldessari byl nadporučík 1. eskadrony divize hraběte Nostice, který se ve Zlíně oženil s Terezií Vetterovou, dcerou tamního obchodníka Matouše. Rodina se na Moravě usidluje po napoleonských válkách a Vídeňském kongresu. V roce 1824 se Baldessariům narodil syn Adolf. Ten se po letech oženil na Plumlově s Josefou Františkou Černou. Celkem se jim narodilo šest dětí a mezi nimi nejstarší Vojtěška.

Už v sedmnácti letech opouští se svou sestrou rodný dům a odchází do Vídně. Odtud ji osud zavál spolu s německou rodinou do Černovic v tehdejší Bukovině. Po soukromém studiu skládá mladá dívka roku 1872 zkoušku k učitelské způsobilosti pro německé školy. Má se stát ředitelkou místních mateřských školek. Snad osud podpořený láskou k rodnému Plumlovu ale mohl za to, že se Vojtěška vrací na Moravu. Od té chvíle se věnuje učitelské kariéře. Působí nejprve na německých školách. Dva roky strávila v Rýmařově, poté sedm let ve Šternberku a od roku 1881 pracuje v Kroměříži. Teprve zde se připravila k odborné zkoušce z češtiny. Ludvík Páleníček v medailonku o spisovatelce dodává: „*Zde povzbuzována zájmem Spolku divadelních společností – při jednom z nich*

prožila její sestra milostný románek s hercem Vojtou, což Plumlovskou ještě více připoutalo ke všemu, co souviselo s divadlem – rostlo její odhodlání napsati pro české děti hry, které by výrazem i obsahem odpovídaly duševní úrovni malých posluchačů.“

Do Kroměříže spadá její učitelství na české škole a právě zde se rozhoduje věnovat svůj um psaní divadelních her. První její premiéra se odehrála 20. listopadu 1889. Šlo o hru *Svatoň a Milena* a uvedla ji Sukova divadelní společnost. Celou řadu her Plumlovská psala přímo pro kroměřížské jeviště, o čemž svědčí to, že se v jejich hrách objevují konkrétní osoby, které ve městě žily. Například v textu hry *Sen vánoční* posílá ředitel nebeské kanceláře nadílku Karlíkovi Porázkovi – synovi jednoho z nejlepších kroměřížských divadelních ochotníků.

Hry Vojtěšky Plumlovské si záhy našly oblibu mezi publikem a začaly se hrát nejen mezi ochotníky. Po jejich hrách sáhla i divadla kamenná. Dokonce Národní divadlo v Praze uvedlo sedmkrát v sezóně 1904–1905 její *Pohádku o Sněhurce* (premiéru měla 3. 12. 1904), v sezónách 1909 až 1911 byla hrána devětkrát pohádka *Krakonoš* (premiéra 22. 12. 1909). Ta byla znovu nastudována ještě jednou a do konce sezóny 1916 byla hrána ještě pětkrát (obnovenou premiéru měla 20. 12. 1916). Pohádka *Jura* byla uvedena celkem třikrát v sezóně 1919–1920 (premiéra 7. 12. 1919). Plumlovská psala své hry převážně z pedagogických podnětů a její díla měla hlavně edukativní charakter. Většinou v nich nechybí nějaká mravní zásada či poučení pro život. Obvyčejně představí v závěrečné scéně nadpřirozenou

bytosť, která přináší naučení a zároveň i vrchol celého příběhu. Jindy je naučení vloženo do zpěvu, vysloveno v úvodu či uprostřed hry. Jen sporadicky se pouští do psaní her určených pro dospělé. Mezi ně bychom mohli zařadit kupříkladu volnou adaptaci Andersenovy pohádky *Matka*. Právě toto dílo bylo uvedeno v sezóně 1921–1922 na jevišti Městského divadla v Olomouci.

Do metropole Hané se rozhodla přestěhovat teprve po svém penzionování v roce 1906. Ovšem olomoucká léta patří bezesporu mezi nejplodnější léta jejího života. Bydlela v Litovelské ulici č. 8 v prvním poschodí. Bohumír Kolář hodnotí: „*Měla na společenský a umělecký život města neobyčejně příznivý vliv. Byla ctěna a vážena jako průkopnice dětských divadelních a loutkových her. V Olomouci ji od její dramatické tvorby nic nerozptylovalo, a proto se jí podařilo mnohé, co dlouho v životě odkládala*“. Plumlovská nikdy nepřestala milovat svůj rodný Plumlov. Místo, ve kterém vyrostla a prožila nejkrásnější léta života – dětství. V tomto romantickém kraji, naplněném ovzduším hanácké kultury s úžasem naslouchala vyprávěním stařenek. Ty znaly spousty pohádek, bájí a pověstí, kterými právě tento kout země oplývá. Bezesporu toto období zformovalo její osobu a vypěstovalo v ní nezlomnou víru v dětskou duši a lásku k pohádkám.

Jaká žena to tedy opravdu byla? Bezesporu skromná. Nepodlehla vychovatelskému způsobu jednání, její způsoby nebyly mentorské, nesnažila se neustále dokola zdůrazňovat svou osobu. Vděčně na ni vzpomíná i olomoucký spoluzakladatel Kašpárkovy říše František Čech: „*Jako by*

to bylo dnes, tak ji vidím před sebou. Menší postava s hlavou ušlechtilého profilu, překrásný stříbrný vlas. Pohled očí spíš přísný než vlídný a hlas hlubší než býváme zvyklí slyšet u žen. To byl první dojem, ale jak se změnil, když okolnosti vám dovolily se s ní blíže seznámit a častěji s ní hovořit. Poznali jste brzy, že pod stříbrnou hlavou bije v hrudi zlaté srdce, srdce, které nikdy nikomu neublížilo, srdce, které, kde jen mohlo, zmírňovalo bolesti druhých, srdce, které se dalo zcela do služeb dětské duše. Ten přísný výraz oka, ta jeho přísnost neplatila dětem, mezi kterými se pohybovala po celý svůj život, to byl střeh, to byla pohotovost na obranu dětské duše. Tou se obírala, ji ošetřovala a jí se laskala až do sklonku svého života.“

Vojtěška Baldessari Plumlovská je autorkou 25 divadelních her. Z toho 24 jich je pohádkových a 9 loutkových. Většina pohádek se dočkala už za jejího života knižní podoby a některé z nich byly překládány i do cizích jazyků, například němčiny, francouzštiny a jiných. Díla svým námětem i zpracováním korespondují s přelomem 19. a 20. století. Každý vnímavý čtenář v nich i dnes najde zajímavé myšlenky a názory, kterým věk neubral nic z jejich naléhavosti a čistoty.

Plumlovská ale svým záběrem překročila řadu svých současníků. Byla členkou Spolku českých spisovatelů beletristů Máj v Praze. Vedla čilou korespondenci s řadou významných spisovatelů, kupříkladu s Jaroslavem Vrchlickým. Několikrát dokonce hrála jako členka Jednoty divadelních ochotníků besedních v Městském divadle v Olomouci. Její herecké aktivity shrnul Bohumír Kolář: „V roce 1919 vystoupila na jevišti Národního

domu v Mahenově Jánošíkovi, diváci ji obdivovali na večeru jednoaktovek, hrála v Hilbertově hře Falkenstein a v Šamberově Ěře Kubánkové. V následujícím roce si zahrála v Mahenově Mrtvém moři. Posledním představením V. B. Plumlovské u Jednoty byla hra Aloise Jiráska M. D. Rettigová, kterou sehráli olomoučtí ochotníci v Černovíře v červnu 1921. Tehdy vytvořila Vojtěška Baldessari Plumlovská titulní roli. Bylo jí „pouhých“ 67 let.“

Mezi další její spíše zájmové aktivity patřilo i kreslení a malování. Bohužel většina jejích výtvarných prací se do dnešní doby nedochovala. Zajímavé ale je, že tato její záliba byla podporována přítelem a slavným malířem Maxem Švabinským.

Vojtěška Plumlovská umírá 31. března 1934 ve svém olomouckém bytě. Tato impozantní osobnost odešla ze světa stejně, jako na něj přišla na Bílou sobotu velikonoční. Je až s podivem, že tato významná žena, která svým životním postojem i svými činy přispěla ke kulturnímu rozkvětu prvo-republikové Olomouce, je dnes téměř zapomenuta. Její dílo zůstává v povědomí snad jen díky usilovné a mravenčí práci pouhých několika lidí. Mezi ně patří i plumlovský kronikář Josef Pálka. I díky němu se tak může autorčin odkaz dostat zas tam, kam patří – do dětských srdíček a nastolit tam království dobra a lásky.

KDE VONÍ PERGAMEN

Na dohled velkých změn

Štěpán Kohout

Založení pražské univerzity v polovině 14. věku bylo příčinou rychleji postupující laicizace kultury – člověk už nemusel být duchovním, aby se mohl považovat za vzdělance. Spolu s rozšiřujícími se obzory stále širších a širších řad obyvatelstva rostl také jejich zájem o věci veřejné. A poněvadž každá generace, co lidstvo světem stojí a je sešikováno do pevnějších společenských útvarů, prožívá své znechucení z veřejných poměrů, zaráželi se i naši dávní předkové nad nedostatky kolem sebe. Nebyli ovšem otráveni z politiky, ta se dotýkala jen maličké skupinky jednotlivců v čele státu. Zato náboženský život byl bohatší než dnes a byl tehdejšími lidem tím, čím je nám politika: dotýkal se takřka každého jednotlivce, propustoval celou společnost, každý k němu zaujímal jistý postoj, ať už kladný, nebo záporný. A bylo věru dosti důvodů k nespokojenosti. Přímo z papežského dvora přišel těžký hřích simonie, kupčení s církevními úřady a hodnostmi, a úzce související lakota. Tradičním prohřeškem českého kněžstva byl laxní postoj k bezženství – celibátu.

Kroky k nápravě se zprvu odbývaly v uzavřeném prostředí kněžském, pak ale nastala chvíle, kdy se o nepravostech začalo mluvit veřejně. A zde začíná činnost mužů, které podle Palackého vzoru stále nazýváme předchůdci Husovými. Jana Milíče

z Kroměříže (cca 1325–1374) bychom nemohli vynechat už jenom proto, že byl naším krajanem. Jako obvykle o jeho mládí málo víme, vždyť i křestní jméno je známo jen z tradice, prameny jej neuvádějí. Vzdělání snad nabyl v Olomouci. Jisté je jen to, že se s ním poprvé setkáváme roku 1358 v pražské královské kanceláři, vedené tehdy známým českým protohumanistou Janem ze Středy, pozdějším biskupem naší diecéze. Na kněze byl vysvěcen až po přijetí kanovnické prebendy při svatovítské katedrále. Dosáhl hodnosti arcijáhna, s kterou byla spojena povinnost vizitovat farnosti a dohlížet na řádnou práci duchovních. Vydržel to asi dva roky a byl zdrcen poměry, jaké vládly mezi kněžstvem. Složil všechny své úřady a stal se obyčejným kazatelem. Zprvu bez valného výsledku, neměl ještě potřebné zkušenosti a také jeho hanáčtina nezněla pražskému uchu libě. V krátkém čase si ale získal mezi českými posluchači oblibu, naučil se dokonce i na stará kolena německy, aby mohl promlouvat i k pražským Němcům.

Kolem Milíče se utvořil okruh posluchačů, pomocníků a žáků z řad studentů pražské univerzity. Jim kázal latinsky a tato kázání shrnul nejprve do sbírky nazvané *Abortivus*. Česká ani německá kázání nejspíše nikdo nezapisoval, takže jsou to právě latinské postily, z nichž čerpáme povědomí o Milíčových názorech. Ústřední myšlenkou Milíčovou bylo zlovolné působení Antikrista na zemi, to on rozséval všechno zlo a nepořádek. Nejlepší obranou proti němu mělo být co nejčastější, i každodenní přijímání těla Božího, přibližující člověka naopak ke Kristu. Ve dvou rukopisech naší knihovny je zapsána letní část

liturgického cyklu Abortiva – od června do prosince. V CO.26 začíná cyklus kázáním na svátek nejsvětější Trojice a končí se kázáním o svaté Kateřině (f. 23ra – 221rb), předsazena jsou kázání sv. Bernarda z Clairvaux (f. 1ra – 21rb). Druhý text v CO.61 má cyklus o dvě kázání zkrácený, opisovač začal až první nedělí po svátku Trojice a skončil po Kateřině tematicky neurčeným kázáním, snad na svátek Božího Těla (f. 5ra – 171vb). Název postily znamená „nedonošený plod“, čímž chtěl autor skromně naznačit, že jeho dílo není dokonalé a potřebuje ještě dobrousit. Skutečně, velkému kazatelskému umění nenasvědčuje, avšak při četbě nám bezpochyby schází kouzlo osobnosti kazatele.

Soubor kázání, zachovaný v CO.74 a označený opisovačem Václavem z Krnova za jádro Milíčovy postilly, Granum pustille Mylicii (f. 1ra – 53rb), nemá s naším autorem nejspíše nic společného, poněvadž přinejmenším to první vyšlo z pera italského dominikána Aldobrandina de Toscanella († 1314), lektora konventů například v Pise či Sieně. Václavův omyl je snadno pochopitelný, takřka týmiž slovy, jaká užil Toscanella, začíná mladší Milíčova postilla Gracie dei. Také se mohlo stát, že z Milíčovy knihovny pocházela předloha našeho opisu. Nemožné to není, Milíč knihovnu rozprodal, aby získal peníze na provoz jím založeného azylového domu pro pražské nevěstky. Až k papežskému dvoru dohnaly kazatele žaloby pražských mnichů, které kritisoval za stále rozsáhlejší a nekompetentní zasahování do pravomoci řádně ustavených farářů. Podezřelé byly některé jeho výroky o Antikristu a o častém přijímání, obhájil se ovšem skvěle.

Jeho žákem byl Matěj z Janova (cca 1350–1393): první školy navštěvoval v Praze, kam se po devítiletém pařížském studiu svobodných umění a teologie vrátil a stal se jako kdysi Milíč kanovníkem u sv. Víta na Hradčanech. Není to jedině blíženství: pamatujeme, že Milíč došel ke svým kritickým názorům při práci vizitační, podobně Janov se setkával s lidskými poklesky coby zpovědník. Na rozdíl od Milíče ovšem nesložil beneficium, aby se zbavil tíživého majetku, naopak se čtyřikrát soudil o slíbené kanovnické obročí, než se konečně domohl alespoň skromnějšího. Nebyl také ohnivým kazatelem jako jeho osobní vzor, kázal sice, a to i česky, ale očividně patřil k myslitelům kabinetním, neimponoval strhujícím slohem (to ani zdaleka), nýbrž ostře kritickým myšlením. Jeho životním dílem jsou Regule Veteris et Novi Testamenti, pravidla daná Starým a Novým zákonem, na nichž pracoval od roku 1387 a ukončil je pravděpodobně krátce před svou smrtí. Naše knihovna má to štěstí, že vlastní nejúplnější opis v CO.211, celý svazek obnáší 462 folií textu psaného hustě ve dvou sloupcích!

Dílo se skládá z pěti knih. První kniha ve dvou traktátech pojednává o rozlišování duchů a proroků a o svátosti oltářní, o Eucharistii. Druhá kniha se věnuje duchovnímu pokrytectví. Třetí kniha, nejrozsáhlejší, rozdělená na dvanáct distinkcí, posuzuje podle měřítek života a učení Kristova (této třinácté, poslední a nejdůležitější „regule“) otázky pravdivosti života svědků víry, současného stavu církevní obce, častého přijímání Eucharistie a taktéž existence Antikrista, jehož nepokládá – na rozdíl od Milíče – za fyzickou

osobu, nýbrž za souhrn všeho zla, ohrožujícího církev. Antikrist je i původcem vnitrocírkevních zlořádů, tepaných s dobrým úmyslem a přitom nemilosrdně v distinkci dvanácté. Důkladné odůvodnění častého přijímání těla Božího je pak předmětem knih čtvrté a páté. Čtvrtá byla určena duchovním a člení se na osm artikulů, pátá o dvanácti distinkcích poučovala laiky a měla snad i český protějšek. Časté přijímání je od tridentského koncilu a zvláště od dekretu papeže Pia X. z roku 1905 příznakem obzvláštní zbožnosti, tehdy bylo ale výsadou kněžstva, znamením jeho nadřazenosti nad lidmi světskými. Naštěstí pražský arcibiskup Jan z Jenštejna, pravý extatik ve věci eucharistické, výslovně zakázal roku 1391 odpírat tento duchovní pokrm dobře připraveným laikům.

I Matěj musel čelit obžalobě z bludařství a odvolat některé své upřílišené názory jak na časté přijímání, tak na obrazy a ostatky svatých. Ani okraje našeho rukopisu nezůstaly ušetřeny kritických přípisků neznámého čtenáře.

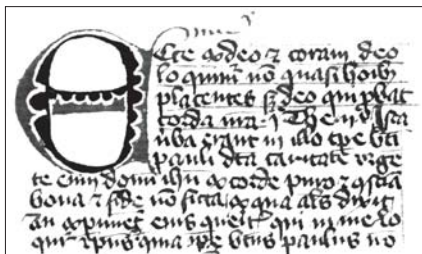
Zaznamenání hodný je také Matějův odpor k právníkům: kdo se obírá theologií, po tom pes neštěkne, ale právníci mají zaručenu pozornost, úctu, bohatství a přístup k nejvyšším úřadům.

Mluví-li se o Milíčovi a Janovovi jako o předchůdcích Husových, je to označení přesné jen zčásti. Hus je takřka nikde necituje, jejich spisy nepřebírá, žije už – pochopitelně – jinými otázkami, než je časté přijímání: k tomu se staví dokonce laxe, ovlivněn zřejmě mimoděk Viklefovou re-manenční naukou o nepřítomnosti pravého těla Kristova ve svátosti. Spíše už z názorů janovov-

ských vychází Husovo učení o církvi jako o vylučném společenství lidí předurčených ke spasení a o Bibli jako jedinečné autoritě, Milíč je zase Husovi blízký důrazem na kněžskou chudobu. Oba dva zastánci reformy však bezpochyby připravili ovzduší, v němž Hus působil.

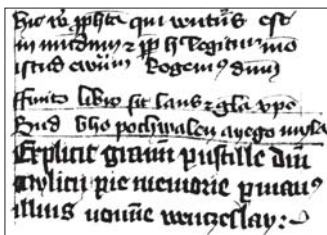
Kapitulní knihovna ukrývá i díla dalších dvou významných, i když u nás méně připomínaných reformních teologů, například pražského studenta a pak i profesora Matouše z Krakova († 1410) *Dialogus de communione sive de celebracione misse* (CO.63, f. 332vb – 338va), i z něj vycházel právě Janov při formulaci názorů na svaté přijímání. Matoušův spis o zpovědi *Speculum puritatis et mundicie* byl často přepisován samotnému Tomáši Akvinskému (máme dokonce čtyři opisy v CO. 72, f. 188ra – 199vb; CO.121, f. 105v – 122v; CO.326, f. 229r – 240vb; CO.340, f. 173r – 193r). Nebál se kritizovat ani papežskou kurii. Univerzitu musel opustit pro národnostní spory a údajně též pro úklady krále Václava, zemřel jako biskup wormský a kardinál.

V Praze také působil předčasně zemřelý dominikán Mikuláš zvaný Biceps (cca 1355 – 1390/1391), tedy Dvojhlavý – ne že by byl silák, ale byl tak chytrý, že by se mu vědomosti do jedné hlavy nevešly, snad rodák z Jevíčka. V komentáři k *Sentencím Petra Lombarda* (CO.222, f. 15ra – 254va) u nás jako první s kritickou rozvahou využil spisů anglického reformátora Jana Viklefa.

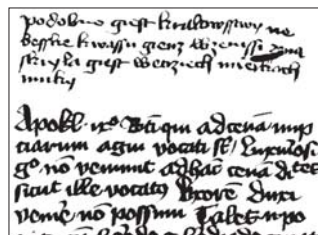

1.

OBRAZOVÁ PŘÍLOHA

2.

3.

Foto Štěpán Kohout

4.

1. Počátek Janových Regulí s jednoduchou písarskou iniciálkou E(cce) (CO.211, f. 1ra)
2. Český příspěvek o království nebeském podobném kvasu [Mat. 13,33] na okraji Milíčova kázání o lakotě vůči chudým (CO.26, f. 36vb)
3. Česko-latinský koloform a explicit na konci domnělé Milíčovy postilly (CO.74, f. 53rb)
4. Iniciála Q(uoniam) s postavou sv. Benedikta uvádí Speculum puritatis Matouše z Krakova (CO.340, f. 173r)

Rukopisy a prvotisky českého původu v Královské knihovně ve Stockholmu

Pavla Slavičková

Královská knihovna (Kungl. biblioteket) ve Stockholmu vznikla původně jako soukromá knihovna švédských králů a je vedle univerzitní knihovny v Uppsale („Carolina Rediviva“) nejvýznamnější knihovnou ve Švédsku. Podstatná část sbírky rukopisů a starých tisků sem přibyla za vlády královny Kristiny v posledních fázích třicetileté války. Zatímco za vlády Gustava Adolfa byla většina knih předávána nově zřízené univerzitě v Uppsale, novější část kořisti zůstávala ve Stockholmu. Vzhledem k tomu, že v tomto období operovala švédská vojska, přímo pověřená vyhledáváním a zabíráním knihoven, také (ale nejen) na našem území, sbírka obsahuje věci původem z raně novověkých českých a moravských knižních sbírek, stejně jako knihy ukořistěné nebo i zakoupené, případně vydražené na území dnešního Německa, Holandska, Francie apod.

Skladba sbírky Rukopisů a starých tisků, jak se toto samostatně vyčleněné oddělení Královské knihovny ve Stockholmu nazývá, je velmi pestrá, a přestože jejím základem je původní knihovna švédských panovníků, její obsah se v průběhu doby mnohokrát změnil, nákupy apod. na straně jedné, požárem, různými delimitacemi, dražbou duplikátů atd. na straně druhé.

Dnes tvoří sbírka ucelený soubor bez dalšího členění, (očekávali bychom například podle kritéria teritoriálního, jazykového apod.), a to

jednak, co se způsobu lokace v depotech týče, tak i charakteru pomůcek pro vyhledávání. O mnohém svědčí i to, že ke sbírce neexistuje žádný místní katalog.

Bohemika, stejně jako ostatní knihy v tomto oddělení, jsou dnes uložena v knihovních depozitářích spodních pater Královské knihovny ve Stockholmu v ideálních podmínkách. Jejich studiu je vyhrazena samostatná badatelna, jejíž režim je upraven zvláštním knihovním řádem. Celá sbírka nemá jednotnou pomůcku, pro orientaci slouží několik pomůcek různého typu. Pro vyhledávání rukopisů se dosud používá lístkový katalog umístěný v badatelně, vedený podle názvů knih, resp. autorů. Konkrétní záznamy obsahují v některých případech i několik málo dalších informací o samotné knize, jazykem je švédština. Pro inkunábule se používá jako pomůcka Katalog der Inkunabeln der Kgl. Bibliothek in Stockholm, jejímž autorem je Isak Colliyn¹. Na jeho původně dvoudílný tištěný přehled navazují další ručně psané díly, do nichž se průběžně doplňují přírůstky. Odkazy na prvotisky obsahuje také nejobsáhlejší lístkový katalog v hlavní studovně, který je prozatím nejúplnější vyhledávací pomůckou pro tisky do roku 1955 včetně starých

¹ Isak Colliyn, Katalog der Inkunabeln der Kgl. Bibliothek in Stockholm, Teil I. – II., Stockholm MCMXIV.

tisků vůbec. Zčásti ho již nahrazuje digitální katalog, tzv. Regina (www.regina.kb.se). Součástí zpřístupňovací práce je i probíhající digitalizace některých rukopisů (viz www.kb.se). Mezi prvními byl pro digitalizaci vybrán Codex gigas, tzv. „Dáberská bible“, kniha vzniklá v 13. století v bene-diktinském klášteře Podlažice v Čechách. Reprodukce celostránkového obrázku d'ábla je dnes součástí vnější prezentace knihovny.

Švédské literární zisky velmi lákaly badatele už od 19. století, čemuž v mnohém napomáhaly šířící se pověsti o pohádkových pokladech, které byly Švédy během třicetileté války dovezeny a dosud se neobjevy na severu ukrývají. Je na místě si upřímně přiznat, že tato motivace neztratila na své přitažlivosti dodnes, ať už se jedná o rukopisy, staré tisky nebo archivní materiál. Závoj reality odhalil Běda Dudík, který výsledky své cesty následně publikoval v samostatné studii². Přes veškerou snahu jeho nástupců včetně nejnovějších počínů zůstává dodnes tato více jak století stará práce nepřekonána, přičemž všechny uveřejněné studie ji pouze upřesňují, v některých dílčích otázkách pak doplňují, případně rozšiřují. Na syntézu dosa-
vadních poznatků týkající se této problematiky se od dob Dudíkových stále čeká. Jedinou výjimkou je v tomto směru několikadílná práce švédského historika Otty Waldeho z počátku 20. století, jejíž několik kapitol je věnováno také našemu prostředí.

² B. Dudík, *Forschungen in Schweden für Mährehns Geschichte*, Brünn 1852. Cesta B. Dudíka navazovala na výzkum J. Dobrovského z r. 1792 a J. Pečírky z r. 1850.

Klíčovým problémem je další rozptyl knih dovezených během válečných let do Švédska. K největším přesunům došlo kolem roku 1654 v souvislosti s Kristininou abdikací. Ještě předtím, než nejvýznamnější z rukopisů a starých tisků vzala sebou do Vatikánu, rozdělila Kristina část knih pravděpodobně právě z česko-moravské kořisti mezi akademii v Abo a gymnázia v Västerasu, Strängnäs, Kalmaru a Göteborgu. Mimoto se některé knihy dostaly do rukou hraběte M. Gabriela de la Gardie a spolu s jeho sbírkou skončily v univerzitní knihovně v Uppsale, kde se v té době nacházela už část knih věnovaných přímo Kristinou, z původně českých a moravských knihoven. Ve většině případů šlo o duplikáty. Knihy rovněž obdržel jako náhradu nevyplacené mzdy a otcovy knihovny, kterou Kristýně postoupil, knihovník Vossius, o kterém bude ještě řeč dále. Některé z Vossiových knih se koupí dostaly do univerzitní knihovny v Leydenu. Část knih si přivlastnil také pozdější říšský rada Edmund Gripenhielm. Po jeho smrti knihovnu vykoupil Karel XI. pro nově založenou univerzitu v Lundu. Je možné, že podstatná část knih, které nakonec ve Stockholmu zůstaly, shořela při požáru zámku v roce 1697.

Otto Walde upozorňuje na další místa, kde je možné knihy původem české nalézt – mimo jiné na zámku Skokloster, v univerzitní knihovně v Hamburku, Kielu, v Kodani a pod. Rozhodný krok pro konečné zmapování knih, pocházejících ze švédských válečných zisků, udělala v nedávné době německá badatelka Nadina Vogler. Ve své diplomové práci pod názvem *Bücherverschleppungen während der 30. Jährigen Krieges durch die Schweden. Verschleppte Bücher im heutigen*

Bestand der Bibliothec auf Schloss Skokloster/Sweden³ se zaměřila na knihovnu zámku Skokloster nedaleko Stockholmu, který nechal postavit a zčásti i z válečné kořisti vybavit generál K. G. Wrangel. N. Vogler ve své práci popsala vytvoření a postupné rozrůstání knihovny tohoto zámku nejen za doby Wrangelovy, ale i za jeho nástupců. K vlastním dějinám pak připojila obsáhlý seznam (107 str.) všech knih původem ze švédské literární kořisti na Skoklosteru uložených, a to včetně detailního popisu (včetně exlibris a vlastnických poznámek). Je zde uvedena jen jedna kniha české proveniencí původně z pražské jezuitské knihovny. Daleko významnější se jevil plán prozkoumat v rámci navazující disertační práce stejným způsobem fondy Královské knihovny ve Stockholmu. O pokračování, případně výsledcích tohoto výzkumu Nadine Vogler – Boecker ale nejsou v Královské knihovně ve Stockholmu k dispozici žádné informace.

Důležitým pramenem pro mapování bohemik jsou původní katalogy, díky kterým je možné získat alespoň základní orientaci o tom, kolik a jaké knihy se Švédům do rukou dostaly.

Jde o známý katalog rožmberské knihovny⁴ a vedle něho rukopis katalogu dietrichštejnské knihovny pod názvem *Catalogus Bibliothecae Nicolsbvirgensis* datovaný do roku 1646⁵. Rožmberskou knihovnu nechal z Českého Krumlova do nově upravených prostor v Třeboni převést Petr Vok, kde ji v letech 1602–1608 uspořádal a zkatalogizoval Václav Březan. Katalog zabírá čtyři velké svazky a je stejně jako katalog knihovny mikulovské uložen a badatelsky přístupný v Královské knihovně ve Stockholmu. Po skončení katalogizace Václavem Březanem byly knihy opatřeny exlibris, díky kterým jsou dodnes identifikovatelné. Po knihách z původní rožmberské knihovny více pátral I. Collijn⁶. V případě katalogu mikulovské knihovny se jedná o knihu v pevné vazbě se zlatou ořízkou a dřevěnými deskami potaženými kůží. Katalog vyhotovil švédský válečný komisař Johann Bussow před transportem knih z Mikulova, údajně při jejich nakládání do sudů⁷. Katalog má podle nového číslování 364 popsaných stran a je rozdělen podle jednotlivých oborů na části označené písmeny abecedy. Každý záznam obsahuje název se jménem autora, formát knihy, místo a rok vydání⁸. Vedle něho je v Říšském archivu ve Stockholmu uložen ještě druhý rukopis katalogu mikulovské

³ N. Vogler, *Bücherverschleppungen während der 30. Jährigen Kriegen durch die Schweden. Verschleppte Bücher im heutigen Bestand der Bibliothec auf Schloss Skokloster/Sweden MA Arbeit* Wiesbaden 1995. Na její práci upozorňuje P. Maťa, *Nové prameny k českým dějinám ve švédských knihovnách a archivech*, SAP 1, roč. LI., 2001, s. 275–297. Kopie diplomové práce je uložena v Královské knihovně ve Stockholmu.

⁴ Wenzel Brezan *Bibliotheca Rosenbergica*, v Královské knihovně uložen pod sign. U 378:1–4.

⁵ KB, sign. U 377.

⁶ I. Collijn, *Nové příspěvky k dějinám rožmberské knihovny*, překl. F. Kleinschnitzová, Praha 1926, s. 4–6. a další.

⁷ P. Maťa, s. 278

⁸ Výpis jednotlivých kategorií knih viz citovaný článek P. Matě.

knihovny, který zaznamenává ostatní dietrichštejnské písemnosti⁹. Kopie tohoto katalogu je dnes v digitální podobě dostupná ve Vědecké knihovně v Olomouci.

Doplňující informace k historii dietrichštejnské knihovny může nabídnout další z katalogů původem z našeho území, který se spíše omylem dostal do Švédska spolu s ostatními knihami. Jedná se o katalog původní knihovny Jakuba Conrada Praetoria z Perlenberku. V roce 1645, když byl dobyt Mikulov, byla odtud odvezena knihovna založená roku 1636 kardinálem Františkem z Dietrichsteina. Tato knihovna obsahovala mimo jiné také knihovnu Jakuba Conrada Praetoria z Perlenberku, která mu byla zkonfiskována po Bílé hoře. Praetorius si ke své knihovně vypracoval katalog, který je nyní uložen ve Stockholmu. Ve skutečnosti jsou zde tři v podstatě duplicitní katalogy s názvem *Librorum Catalogus Jacobi Conradi Praetorii de Perlenbergo*¹⁰. V prvním případě (z r. 1612) se jedná o vázanou knihu s pergamenovými deskami s hebrejským nápisem datováno kolem r. 1300. Papírová vazba je silně poškozená, některé listy již vypadávají. Katalog má 139 nečíslovaných folií popsaných drobným kurzivním těžko čitelným písmem. Jednotlivé položky byly zaznamenávány v alfabetském pořadí dle jména autora, případně názvu knihy. Každý záznam navíc obsahuje dataci a formát knihy. O čtyři roky později datovaný katalog (z roku 1616) má již

pevnou koženou vazbu ozdobenou renesančním vlysem. První strana knihy je psána červeným inkoustem a ozdobně orámována. Je na ní uveden název a přehled struktury jednotlivých zápisů: 1. datace, 2. název knihy, jméno autora a místo tisku knihy, 3. formát knihy, 4. a 5. „valorem“. Katalog má 221 nečíslovaných folií a stejné alfabetské řazení. Zápisy jsou přehledné a velmi dobře čitelné včetně různých doplňků a vpisků. Nejmladší katalog (z r. 1617) má pevnou vazbu, pergamenový přebal desek s hebrejským textem datovaným kolem r. 1300. Listy mají barevnou ořízku. Struktura knihy i forma zápisu je stejná jako u předchozích, písmo je drobné, kurzivní, ale přehledné a dobře čitelné. Katalog má 131 nečíslovaných stran a končí u písmene M.

Dalším zajímavým materiálem pro mapování odvezených materiálů je katalog sbírky Alexandra Erskeina z r. 1658. Alexander Erskein byl válečným prezidentem švédské armády a v době, kdy švédská vojska obsadila Prahu, zde nějaký čas sídlil. J. Kollmann popisuje A. Erskeina jako náruživého sběratele knih i jiných písemností, čemuž při pohledu do inventáře jeho sbírky je nutné dát za pravdu¹¹. Katalog Erskeinovy sbírky je datován rokem 1658 (Kollmann tuto dataci zpochybňuje) a je dnes uložen taktéž v Královské knihovně ve Stockholmu¹². Jedná se o velmi obsáhlý rukopis v nepříliš kvalitním provedení. Kniha není oříznuta a na některých místech se

⁹ Říšský archiv ve Stockholmu, sbírka *Extranea*, sign. E 193.
¹⁰ anno 1616 sign. U 374, anno 1612 U 375, anno 1617 U 376.

¹¹ J. Kollmann, nepublikovaná zpráva z jeho cesty do Švédska.
Za upozornění a zapůjčení kopie děkuji P. Mařovi.
¹² sign. U 302.

papír postupně drolí. Katalog je psán kurzivním, místy již těžko čitelným písmem několika písařských rukou. Není foliován, napočítala jsem popsaných 311 folií. Řazení je v první části alfabeticke, ke každé položce je uveden název s datací, formát, číslo snad odpovídající signatuře a pod zkratkou zařazení do tematické skupiny podle obsahu písemnosti (The., Med., Hist. etc.). Druhá menší část „Inventarium der gebundenen Bücher so in den Themen Schäppen oben den Autors stehē“ je řazena tématicky, u každé položky je vždy uveden autor, název, datace a opět Nr. Při bližším pohledu do obsahu katalogu je zde možné najít četné záznamy materiálů, knih i jiných písemností, pocházejících bezesporu z našeho prostředí. Podrobnější výčet má J. Kollmann¹³, jmenujme inventář knihovny Pražského hradu z roku 1636, spisy týkající se kontribuce, sněmovní sňesení, inventář korunního archivu z roku 1505 apod.

Bohužel je velmi pravděpodobné, že se Erskainova sbírka do Švédska nikdy nedostala, ale zůstala i po jeho smrti v Německu. J. Kollmann uvádí, že Švédsko jednalo o jejím vykoupení s Erskainovými dědici, leč neúspěšně. Sbíрка se podle jeho informací nakonec dostala do státního archivu v Hannoveru¹⁴.

Posledním soudobým katalogem dnes uloženým v Královské knihovně ve Stockholmu, který může přispět k případné konečné evidenci švédské literární kořisti, je *Catalogus Bibliothecae Christi-*

nianiae. Jeho autorem je „mladý filolog z Leydenu“ Isaac Vossius (1618–1689), kterého si k uspořádání nově vytvořené královské knihovny přizvala královna Kristina. Katalog obsahuje soupis rukopisů (953 svazků) královské knihovny a oddělení tisků A–F, je tedy nekompletní. Obsahuje rukopisy mezi jinými také z Moravy a Čech. Vossius před započítáním oddělil „dobré“ rukopisy od „špatných“, přičemž mezi špatnými skončily např. rukopisy alchymistické, které se později staly součástí jeho knihovny jako odměna za vykonanou práci – dnes v Univerzitní knihovně v Leydenu¹⁵. Výpis bohemikálních rukopisů z tohoto dnes již díky tištěné edici¹⁶ velmi dobře dostupného katalogu má P. Kneidl, s. 67–72.

Pokud dnes navštívíte Královskou knihovnu ve Stockholmu, setkáte se s ochotou a vstřícností místních knihovníků. Pro potřeby badatelů přicházejících z České a ze Slovenské republiky je zde vytvořen velmi orientační přehled toho, co knihovna ve svých sbírkách ve vztahu k našemu prostoru obsahuje a co žádají badatelé nejčastěji.

¹³ J. Kollmann, s. 19–20.

¹⁴ J. Kollmann, s. 17.

¹⁵ P. Kneidl, *Z osudů švédské rukopisné kořisti z českých zemí*, Příspěvky ke Knihopisu 11, Praha 1996, s. 65–73. Kneidl s. 65–66.

¹⁶ *Catalogus Bibliothecae Christianianae*, královská knihovna sign. U 202: 1–2, edice: Christian Callmer, *Katalog över hadskrifterna i Kungl. biblioteket i Stockholm skriven omkr. 1650 under ledning av Isaac Vossius*, *Acta Bibliothecae Regiae Stockholmiensis* 11, Stockholm 1971.

Knihovnamí Evropské unie ★★★★★★★★★★

Libuše Krátká, Libuše Macháčová

Koncem dubna 2005 pořádalo Sdružení knihoven ČR exkurzi knihovnamí zemí Evropské unie, ale také by se dalo říci zeměmi Rakouska-Uherska. Vždyť které země jsme navštívili? Slovensko, Rakousko a Maďarsko. Ale čas vše mění, i časy. Z Rakouska-Uherska je najednou Evropská unie a my jsme Evropané. A jako Evropany nás pochopitelně zajímá, jak vypadají knihovny jinde v Evropě, s jakými se tam knihovníci potýkají problémy a jaké možnosti mají evropští uživatelé knihoven. Zároveň máme na takové akci možnost poznat knihovníky (či spíše především knihovnice) z různých typů českých knihoven a konzultovat s nimi různé otázky, které nás knihovníky zajímají. Třídenní program zahrnoval návštěvu celkem 4 knihoven, byl to tedy program dosti nabitý. Ve všech knihovnách se nám dostalo srdečného uvítání, nejsrdečnější bylo uvítání na Slovensku. První den jsme navštívili 2 knihovny v Nitře. Nitra je nejstarší slovenské město, které je písemně doložené.

NITRA – Knihovna Karola Kmeřka

Tato knihovna byla založena v roce 1921 a většinu fondu tehdy tvořily české knihy. Ty knihovně věnovali ctitelé české spisovatelky Růženy Svobodové. Nyní má funkci krajské knihovny. Od roku 1997 nese knihovna jméno Karola Kmeřka (Karol Kmeřko byl první slovenský arcibiskup). Fond knihovny je asi 200 000 svazků. Knihovna má tři budovy, které nejsou jejich majetkem. Platí nájem 120 korun za m², dostali však výpověď a do konce roku se musí vystěhovat. V budově, kde budou sídlit potom však už budou platit nájem 1 000 korun za m². Letošní částka na nákup knih je milion korun.

Používají program RAPID Library. Výpůjčky jsou zatím automatizované pouze v dětském oddělení. V rámci retrokonverze je zpracována většina fondu. Po přestěhování do nové budovy se spustí automatizovaně i výpůjčka pro dospělé.

Diecézní knihovna

V letech 1764–1770 byla postavena budova Velkého semináře, kde otevřeli o několik let později diecézní knihovnu. Část fondu pochází už ze 12. století, kdy vznikala sbírka rukopisných kodexů. Novou budovu nechal postavit Augustin Roskoványi, který

r. 1859 nastoupil na biskupský stolec v Nitře a do knihovny věnoval část své sbírky. Dále se zde shromažďovaly pozůstalosti církevních hodnostářů. V době otevření zde bylo asi 35 000 knih. Nyní obsahuje více než 65 000 svazků a 74 vzácných inkunábulí, tedy prvotisků do roku 1500.

Foto: Libuše Krátká

Tato sbírka prvotisků je třetí největší na Slovensku, nejstarší je z r. 1473. Tisků ze 16. století je zde asi 1 400. Většinou se jedná o teologickou literaturu celkem asi v 37 jazycích, nejvíce v latině. Slovenské literatury je zde málo. Zajímavostí je například vietnamská bible. Celá knihovna je mimořádně cenná památka, jejíž význam přesahuje hranice regionu. V roce 1990 byla vyhlášena národní kulturní památkou. Knihovna je přístupná veřejnosti jen k exkurzím a studiu, půjčuje se pouze prezenčně. Navštěvují ji zejména odborníci a studenti historie.

BUDAPEŠŤ – Národní knihovna

Druhý den jsme navštívili maďarskou Národní Széchényiho knihovnu. Tato knihovna je od roku 1985 umístěna v centru Budapešti na hradě Buda v Kristinině křídle. Hrad Buda byl původně sídlem maďarských králů, mezi válkami sloužil jako sídlo vlády. Za druhé světové války byl zničen, po roce 1945 se rozhodlo o jeho obnově a o tom, že se jeho prostory využijí jako galerie, knihovna a muzeum. Z původní budovy byly zachovány jen dvě sochy u vstupního schodiště, část schodiště (poznáme ji podle žlutější barvy) a mříž u vchodu.

Knihovna zabírá celkem 8 pater, z toho čtyři jsou určena pro služby a návštěvníky a další čtyři pouze pro služební účely. Místo je pro 1000 čtenářů.

Základy knihovní sbírky vytvořil hrabě Széchényi v roce 1802, stanovil akviziční politiku, kterou se knihovna řídí dodnes. Jádro sbírky tvoří hungarika. Další základní významnou sbírkou je Bibliotheca Corviniana, z druhé poloviny 15. stol.,

obsahující středověké kodexy z opatství a královských kancléřství. Jediné knihy, které jsme během exkurze viděli, byly první knihy darované Széchényim, většinou příručkového charakteru, které jsou zvlášť umístěny na ředitelské chodbě, ostatní dokumenty jsou ve skladech nebo po speciálních sbírkách. Je tu také tzv. muzeum knihovnictví, které vzniklo při 200. výročí Národní knihovny. Jedná se o dvě místnosti, které nám dávají představu, jak dříve vypadal interiér knihovny.

Před hlavním vstupem (elektronickými bránami) do knihovny je registrační pult, kde pracovník vydává uživateli kartu, která ho opravňuje ke vstupu a využívání služeb různých studoven. Knihovna plní mnohé funkce, např. má na starosti metodické vedení knihoven, rozděluje jim povinný výtisk, je i vědeckou knihovnou pro maďarskou literaturu a historii aj. O hladký chod se stará kolem 550 zaměstnanců. Knihovna má přes 200 000 čtenářů, stát se jím může každá osoba starší 18 let, na zvláštní doporučení mohou získat povolení ke studiu i mladší osoby.

Knihovna má několik oddělených sbírek. Hlavní – **všeobecná sbírka** – obsahuje knihy, noviny, časopisy, mikrofilmy, multimedia, knihy tištěné v Maďarsku od r. 1712 a za hranicemi od r. 1601. Všeobecná sbírka obsahuje téměř 2 300 000 knih, 335 000 svazků novin a periodik. Přes elektronický katalog <http://nektar.oszk.hu/> jsou dostupné všechny dokumenty vydané po roce 1954, knihovna užívá belgický systém s aplikací na maďarštinu, na www stránkách knihovny lze také nalézt informace o knihovně, formulář MVS.

Speciální sbírky zatím nejsou všechny online dostupné, např. staré tisky. Na www stránkách se také můžeme dovědět více o digitalizaci fondů. V současné době se digitalizuje sbírka maďarských obrazů z kolekce Matyáše Korvína.

Základem **Sbírky rukopisů** se stala knihovna hraběte Ference Széchényiho obsahující přibližně 1200 rukopisů. Velmi rychle se začala rozrůstat především v první polovině 19. století. Mezi významné exempláře patří např. starý maďarský Mariin žalozpěv v Leuvenském kodexu, Gesta od neznámého kronikáře, 35 kodexů Matyáše Korvína (Bibliotheca Corviniana) atd.

Sbírka prvotisků zahrnuje 1700 inkunábulí; 8600 maďarských prvotisků (vydaných před rokem 1711 v Maďarsku, práce maďarských autorů publikovaných v zahraničí v jiných jazycích), významnou součástí je knihovna hungarik hraběte Apponyiho (prvotisky vydané v cizině vztahující se k Maďarsku) aj.

Sbírka divadelních dějin je největší sbírkou pramenů o maďarském divadle v zemi. Jádrem je 30 000 her, režisérských exemplářů použí-

vaných nejslavnějšími maďarskými režiséry. Uchovávají se zde plakáty, programy, obrazové sbírky, návrhy originálních jevištních scén a kostýmů k divadelním hrám. Sbírka je doplňována divadelními archivy.

Hudební sbírku tvoří psané a audio hudební dokumenty se vztahem k Maďarsku, rukopisy, tisky a jinak zhotovené opisy hudebnin, nahrávek a pásků. Nejznámější a nejzajímavější je Esterházyho sbírka, jež obsahuje původní Haydnovy rukopisy, jeho knihy i knihy z jeho okolí. Velká část hudebního fondu byla zničena během revoluce v roce 1956. Japonská vláda darovala Národní Széchényiho knihovně hudební studio, které slouží uživatelům pro přehrávání, nahrávání, převádění hudby do počítače a knihovně k digitalizaci starých desek.

Sbírka map se také zakládá na původní donaci hraběte Széchényiho. Kolekce obsahuje jak mapy tištěné i rukopisné, atlasy, reliéfní mapy a globy, tak i mapy katastrální a pozemkové výměry. Probíhá digitalizace na CD-ROMy.

Každé oddělení speciálních sbírek má svůj vlastní katalog, čítárnu a odpovědné pracovníky. K dalším speciálním sbírkám patří **Sbírka drobných tisků**, **Sbírka historických rozhovorů** a **Speciální knihovna knihovnických věd**.

V hlavní studovně jsou jak katalogy elektronické, tak i lístkové. Knihy se nosí ze skladu. Objednávky se zatím on-line neprovádí, stále se objednává přes kartičky, na kartičkách je uvedeno číslo studovny a místa, kde se dokument má studovat. Knihy z jednotlivých studoven nelze přenášet. Čekací doba na knihu je 10–20 minut,

maximálně půl hodiny. Dále jsou tu tři odborné studovny – literární, dějepisná a časopisecká a dvě malé studovny pro multimedia a mikrofilmy. Pro čtenáře je zdarma k dispozici 100 počítačů, na kterých mohou zdarma využívat Internet, Word a jiné programy, platí se za převod na disketu, CD, za tiskový výstup.

Knihy se půjčují pouze prezenčně, výjimka je tvořena pro službu MVS, ale jen u dokumentů, které knihovna vlastní ve více exemplářích. Dnes má knihovna 8 milionů klasických dokumentů.

BRATISLAVA – Univerzitní knihovna

Třetí den před námi byla návštěva knihoven v Bratislavě a ve Vídni. Univerzitní knihovna v Bratislavě na nás dýchla svou novotou, přestože sídlí ve třech starobylých budovách v centru města. Po několikaleté rekonstrukci byla znovu zpřístupněna uživatelům teprve čtrnáct dní. Knihovnou nás provedli ředitel knihovny PhDr. T. Trgiňa a PhDr. D. Lechner. Nejdříve nás seznámili s průběhem rekonstrukce a jejími problémy. Rekonstrukce trvala 2 roky a přišla na 500 milionů slovenských korun.

Nejstarší slovenská knihovna (funguje od roku 1919) je již 85 let ve dvou spojených palácích (palác generála Leopolda de Pauliho a palác Uherské komory) a v Klášteře klarisek. V Lisztově zahradě se plánuje vybudování kompaktních skladů pod zemí. O historii těchto domů se lze dočíst ve sborníku „Budovy Univerzitnej knihovny v Bratislave v premenách času“ vydaného knihovnou v roce 2004.

Knihovní prostor je přístupný jen pro držitele registračního průkazu a je elektronicky chráněný. Čtenářský průkaz platí pět let, stojí 150 slovenských korun, pro důchodce 50 slovenských korun. Studentům platí jejich univerzitní čipová karta, takže mají pouze povinnost se zaregistrovat. Pokuty za nedodržení výpůjční lhůty jsou velmi vysoké. Mohou se vyšplhat až do 10 000 slovenských korun. Ve vstupních prostorách je regis-

trace a je tu možnost vrátit knihy, aniž by uživatel musel chodit dále do knihovny a odkládat svrchní oděv do šatny.

Knihovna se svými službami snaží uživatelům co nejvíce vyhovět. Všude jsou bezbariérové přístupy pro handicapované, lze využívat samoobslužný skener aj. Většina knih je k dispozici ve volném výběru s velkými studijními prostory. Dříve byly knihy donášeny jen ze skladu. Knihovna má dva typy volného výběru. Odborné příručky jsou řazeny podle MDT. Ve volném výběru je umístěno na 70 000 knih a časopisy běžného roku. Dále jsou ve volném výběru všechny knihy vydané od roku 2000 včetně beletrie po jednom výtisku, řazeny jsou podle signatur. Vše se půjčuje domů. Cizinci mohou dokumenty studovat jen prezenčně. Knihy se získávají nákupem a jako povinný výtisk. Bratislavská knihovna je odběratelem dvou povinných výtisků, z nichž jeden je archivní. O čtenáře i knihy se nyní stará 170–180 zaměstnanců, v budoucnosti chtějí jejich počet rozšířit až na 250, aby mohl být pokrytý provoz služeb o sobotách a nedělích.

V knihovně se zatím používá systém Aleph, plánuje se však přechod na systém VIRTUA. Elektronicky je zpracováno přes 350 000 knih, retrokonverze není dokončena. Celkový fond je cca 2 500 000 a z toho je asi 1 500 000 v externích skladech. Od r. 2000 se knihy zpracovávají pouze elektronicky, od tradiční lístečkové formy se upustilo. Retrokonverze starších titulů probíhá u živého fondu, tedy jakmile o titul čtenář projeví zájem, vytvoří se záznam do počítače. Knihovna také aktivně využívá elektronické zdroje, referátu

elektronického knihovníka je věnována zvláštní pozornost. Podle analýzy se ukázalo, že tyto zdroje jsou zatím málo využívány. Uživatelé mají k dispozici většinou celostátně přístupné zdroje jako jsou EBSCO, WOS, Springer, Kluwer, Elsevier. Knihovna také zprostředkovává celoslovenský přístup do EZB a má na starosti souborný katalog periodik Slovenska. Univerzitní knižnice v Bratislavě je něco mezi vysokoškolskou a vědeckou knihovnou, jejím zřizovatelem je Ministerstvo kultury. Do r. 1954 plnila funkci národní knihovny.

Internetová prezentace knihovny dostupná na <http://www.ulib.sk> získala cenu TOP WebLib 2004.

VÍDENĚN – Hauptbibliothek

Dalším cílem toho dne pro nás byla Hauptbibliothek ve Vídni. Tato knihovna nás ohromila svou moderností, funkčností a především vysokou návštevností. Co se nám zdálo nejzajímavější a zase o krok dopředu před námi – pro automatizované půjčování se do knih nelepí čárové kódy, ale čipy. Čtenář se obslouží sám tak, že na snímač položí svůj průkaz a hromádku knih, které není třeba otvírat a snímat jednotlivě. Všechny výpůjčky se načtou najednou. Nebudeme se však o této knihovně rozepisovat, protože v KROKu 2005/1 jste si mohli o ní přečíst podrobný článek Ing. Študentové. Nechceme tedy nosit dříví do lesa ani sovy do Atén.

Celou akci hodnotíme jako velmi vydařenou, kdy jsme se dozvěděli mnoho zajímavostí a mohli jsme porovnávat s naší praxí.

Setkání SUAlephu na Slovensku

Martin Vojnar

Ve dnech 14.–15. června 2005 proběhla první letošní schůzka uživatelů systému ALEPH (<http://www.sualeph.cz/>). Místem setkání se staly nově rekonstruované prostory Univerzitní knihovny v Bratislavě (<http://www.ulib.sk/>), nedávno opět přístupné veřejnosti i čtenářům. Úvodní slovo a přivítání účastníků obstarali zástupci Univerzitní knihovny dr. Androvič a Mgr. Džavíková. Za příjemné pracovní prostředí poděkoval jménem přítomných předseda sdružení ing. Žabička (MZK Brno) a otevřel pracovní program. Nejprve proběhlo tradiční „kolečko“, během kterého se jednotlivé knihovny představily a informovaly o změnách a novinkách od posledního setkání.

Z nejzajímavějších střípků je třeba zmínit:

- tři největší české knihovny s právem celostátního povinného výtisku (Národní knihovna ČR Praha, Moravská zemská knihovna a Vědecká knihovna v Olomouci) přecházejí na novou verzi systému Aleph 16 společně v listopadu 2005; tyto knihovny také začaly od 1. 6. 2005 provozovat pravou sdílenou katalogizaci v centrální bázi s využitím softwarové nadstavby Aleph Cluster,
- druhou českou knihovnou, která přešla na verzi 16 po Českém vysokém učení technickém, se stala Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje; další knihovny na ni přecházejí v letních měsících (Západočeská univerzita v Plzni, Vysoká škola ekonomická v Praze, Vysoká škola chemicko-technologická v Praze),
- některé knihovny konvertují své bibliografické záznamy z formátu UNIMARC do formátu MARC21 (Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje, Západočeská univerzita v Plzni, Vysoká škola chemicko-technologická v Praze),
- Židovské muzeum v Praze přechází z verze Aleph 300 na verzi Aleph 500 v nejbližších týdnech; D. Mráková pozitivně hodnotila zejména integraci hebrejštiny a možnost nabídnout uživatelům v rámci www katalogu virtuální hebrejskou klávesnici,
- Univerzitní knihovna v Bratislavě po dokončení rekonstrukce budovy zavedla důsledné používání čipových karet a jejich centrální registraci; komunikace registrovaných čtenářů v knihovním systému bude probíhat na bázi protokolu LDAP; proběhl také převod čísel čtenářů z rodových čísel na jednoznačné identifikátory, založené na datu narození a iniciálách jména,
- knihovna Akademie věd v Praze informovala o zapojení dvou ústavů do centrálního katalogu, v přípravě se nachází dalších 11 ústavů,
- Národní knihovna ČR oznámila, že od ledna 2005 byl souborný katalog převeden zcela do systému Aleph včetně fáze importu a deduplikace; záznamy nabízené přes protokol Z39.50 lze přebírat jak v kódování Windows 1250, tak v původní znakové sadě Unicode (UTF-8).

Z ostatních knihoven byli přítomni také zástupci Univerzity Karlovy v Praze, členové konsorcia KOLIN (Košice Librarian Network: Univerzita Pavla Josefa Šafárika, Technická univerzita, Státní vědecká knihovna), Masarykovy univerzity v Brně a Vysokého učení technického v Brně. Setkání se účastnili i pozorovatelé ze Státní tech-

nické knihovny v Praze a Janáčkovy akademie múzických umění v Brně a také J. Sivák ze Slovenské národní knihovny v Martině. Knihovny si vyměnily čerstvé zkušenosti ze systémového semináře Ex Libris, který se konal od 17. do 22. 4. na řeckém ostrově Kos a připomněly si termín blížící se konference Mezinárodního sdružení uživatelů Alephu (ICAU, <http://www.icaug.org/>) v Londýně: od 12. do 14. září 2005. Byl také probrán aktuální stav a plány knihoven týkající se přechodu na verzi 16 a změny formátu na MARC21. Delší diskusi vyvolal návrh na sjednocení významu českých znaků pro řazení a vyhledávání, případně na sjednocení kódů indexů, používaných při vyhledávání CCL (Common Command Language).

Z jednotlivých různorodých se názorů bylo zřejmé, že:

- kódy indexů se nepodaří sladit nad rámec současné praxe,
- význam znaků pro řazení je dán implementací normy ČSN pro řazení primárních (š, č, ř, ž) a sekundárních znaků,
- význam znaků pro vyhledávání není standardizován a jednotlivé možnosti nejsou stoprocentně uspokojivé:
 - a) maximální úplnost (nerozlišování znaků s diakritikou),
 - b) částečná úplnost, přesnost (rozlišování znaků na úrovni řadící normy),
 - c) maximální přesnost (rozlišování všech znaků).

Obecnou shodu se tak v posledním (nejdůležitějším) bodě mezi účastníky najít nepodařilo.

Dále byla distributorem systému Aleph (Ústav výpočetní techniky Univerzity Karlovy v Praze) prezentována pro verzi 16 nadstavba ADAM, která je určená pro připojení digitálních objektů (obrázky, plné texty, www stránky, videozáznamy, audionahrávky, ...) a jejich integraci v knihovním katalogu. Knihovna může nastavit omezení přístupu pro každý objekt. M. Vojnar a H. Dvořáková shrnuli výsledky setkání pracovní skupiny ke grafickému klientovi v. 16 na systémovém semináři na Kosu – Ex Libris souhlasí s implementací schválených požadavků, u některých bodů byla vyžádána zpětná vazba z národních skupin v rámci ICAU. Zajímavou informací bylo oznámení slovenských knihovníků, že v rámci implementace MARC21 na Slovensku nebude prováděn zápis interpunkce přímo do záznamu.

P. Žabička referoval o zkušenostech Moravské zemské knihovny s čipovou technologií RFID. Bylo zřízeno testovací pracoviště (Britská knihovna) a uzavřena smlouva s firmou 3M (zařízení knihovnického pracoviště, vybavení konverzní stanicí a digitálním asistentem. Připomněl také význam nedávné schůzky na téma RFID ve Státní technické knihovně, kde byla ustavena pracovní skupina (elektronická konference a www stránky se budují). Hlavním problémem je fakt, že jsou sice standardizovány samotné čipy a komunikace, ale není standardizován datový obsah a nastavení bezpečnosti. Podobné standardizační úsilí také probíhá na evropské úrovni – zkušenosti z Dánska a Holandska však ukazují, že lze standardizovat jen úzký okruh národních údajů a bezpečnost se zatím standardizovat nedaří. Posledním bodem jednání byla aktivní spolupráce se systémem

KIS3G, založeným na americkém software Virtua od firmy VTLS:

- zpřístupnění centrálních autorit přes protokol Z39.50 bohužel zatím není možné, lze je ale technicky každou noc exportovat do formátu ISO 2709 a vystavovat je v některé jiné knihovně jako externí bázi v Alephu – P. Žabička bude o tomto řešení dále komunikovat se zástupci Slovenské národní knihovny,
- způsob přebírání záznamů přes Jednotnou informační bránu (<http://www.jib.cz/>) je technicky schůdný (pouze nelze využít index všech slov), vyhledávání je ale pomalejší a bibliografické záznamy jsou vráceny ve formátu MARC21 bez interpunkce.

Poté už následovala jen exkurze do rekonstruovaných prostor Univerzitní knihovny v Bratislavě a ukončení setkání. Na podzim se členové SUAlephu sejdou v Brně.

Se SKIPem v Sasku

Miloš Korhoň

Česká knihovnická obec už si zvykla na příjemnou tradici zájezdů SKIPu do zemí našich sousedů. Tentokrát směřovala kola autobusu do Saska, konkrétně do Saské Kamenice, kde byla v roce 2004 v nových prostorách zprovozněna modernizovaná městská knihovna a kde byl v červnu, konkrétně ve dnech 9.–11. června, ve spolupráci s pražským Goethe-Institutem pro účastníky zájezdu uspořádán seminář o řízení knihoven. Chemnitz nebyl vybrán náhodou, Městská knihovna (Stadtbibliothek Chemnitz) totiž nabízí inspiraci nejen mimořádně zajímavým prostředím, ve kterém funguje, ale i neortodoxní strukturou provozu instituce.

Knihovna byla založena v roce 1869 jako Měšťanská studijní knihovna, od roku 1893 disponovala vlastní budovou, která byla zcela zdemolována po leteckém bombardování v roce 1945.

Roku 1950 byla knihovna znovu uvedena do provozu, ovšem funkce lidové, studijní i dětské knihovny plnila více než padesát let v provizorních podmínkách bývalé akciové přádelny. Tento stav skončil v říjnu roku 2004, kdy jako nové centrum kultury a vzdělávání ve městě byla slavnostně otevřena budova bývalého obchodního domu Tietz. Památkově chráněná budova, až na vstupní průčelí s typicky neoklasicistní fasádou, je v současné době sídlem nejen Městské kni-

hovny, ale také Přírodovědného muzea, Nové saské galerie a Lidové univerzity. Knihovna zahájila stěhování do nových prostor v červenci symbolicky s kočáry, trakaři a historickými nákladními vozy projíždějícími městem a brzy po svém otevření se kulturní centrum DASTietz stalo jedním z nejnavštěvovanějších míst města a jeho atrakcí.

Všechna podlaží rekonstruované budovy jsou seskupena okolo tří atrií, z nichž především to střední, největší, celou budovu prosvětluje a dodává jí vzdušnost a lehkost. Návštěvníka už při vstupu do něj zaujme jeden z největších a nejvýznamnějších exponátů přírodovědného muzea, zkamenělý les, objevený na přelomu 19. a 20. století na jednom z předměstí Chemnitzu.

Městské knihovně v nové budově patří druhé a třetí patro. Nová, velkolepě pojatá prostorová dispozice jí umožňuje nabídnout čtenářům mimo jiné 120 studijních míst a 70 pracovních míst u počítačů, z nichž je polovina připojena k internetu, polovina určena pro práci se čtenářským katalogem. Běžným výpůjčním procesem, prezenčním studiem a přístupem k internetu však nabídka služeb knihovny zdaleka nekončí. Za zmínku stojí například možnost využít stanici pro samoobslužnou výpůjčku, nebo tzv. bestsellerová služba, která dává čtenářům jistotu, že knihy, které si vyberou v žebříčcích aktuálně nejprodávanějších titulů, kdykoliv v knihovně najdou a za poplatek 2 eura si je mohou vypůjčit. Takto získané prostředky jsou potom investovány do nákupu dalších exemplářů nejžádanějších knih. Pro nejmladší návštěvníky knihovny jsou k dispozici oddělení se

společenskými i počítačovými hrami, naopak pro seniory jsou pravidelně pořádána školení sloužící k seznámení s výpočetní technikou a elektronickým katalogem.

Komfort uživatelům knihovny zajišťuje jednak přehledný informační systém, ale také množství pohodlných sedaček a odpočívadel.

Fond knihovny čítající přibližně 430 tisíc dokumentů je rozdělen do tří oddílů, jimiž jsou „Mládež a hudba“, „Věda a technika“ a „Kultura a země“. Ve volně přístupných regálech ve veřejných prostorách je rozmístěno přibližně 200 000 dokumentů, ostatní jsou uloženy v kompaktních regálech ve sklepním podlaží, odkud se na požádání čtenářům neprodleně přinášejí. S oborovým rozdělením fondu souvisí i vlastní organizační struktura knihovny. Její podoba ostatně byla jedním z hlavních témat semináře. Ten byl zahájen ředitelkou knihovny, paní Elke Beer, která účastníky nejprve seznámila s historií knihovny a v následných prezentacích především s proměnami jejího postavení ve struktuře městské správy. Podrobně přítomné seznámila s vývojem knihovny od finančně závislého zařízení kulturního úřadu města Chemnitz k organizaci se samostatným rozpočtovým hospodařením v rámci komunálního podniku DASTietz. Tento podnik sdružuje instituce sídlící v objektu obchodního domu, které tak vůči zřizovateli vystupují jako jeden subjekt. Decentralizací správy knihovna dosáhla toho, že se prostřednictvím svého zástupce ve vedení DASTietz sama podílí na rozhodování ve všech podstatných otázkách, v nichž dříve rozhodovali výhradně městští úředníci.

Značnou pozornost účastníků semináře poustal fakt, že obdobně jako je rozdělen fond do tří skupin, jsou podobným způsobem organizováni také pracovníci knihovny. O této tzv. týmové práci hovořila Ulrike Rosner, manažerka fondu knihovny. Jejím jádrem je rozdělení zaměstnanců do čtyř týmů, v nichž každý plní potřebná zadání a cíle. Každý tým pracuje de facto odděleně – od akvizice, přes katalogizaci a prezentaci fondu, až po informační služby a práci s uživateli knihovny. Ve službách se potom všichni členové týmů střídají. Tři týmy pracují v hlavní knihovně v Tietzu a předmětem jejich zájmu je analogicky k rozčlenění fondu Mládež a hudba, Věda a technika a Kultura a země. Čtvrtý tým má na starosti síť poboček ve městě. Nad všemi týmy pracuje ředitelka knihovny a dva odborní pracovníci – manažer fondu a manažer uživatelů. Centrálně jsou dále spravovány výpočetní technika, výpůjční pult, plánování služeb a část práce s veřejností. Knihovna si od organizačních změn slibovala optimalizaci pracovního procesu, zvýšení flexibility i vyšší kvalitu práce. A podle tvrzení vedoucích pracovníků se jim týmová práce osvědčuje.

Program semináře v prostorách DASTietz uzavíral příspěvek Steffi Müller představující spolupráci knihovny se školami a mládeží vůbec. Knihovna má vypracován program pro práci se čtenáři od nejtělejšího věku, který by měl dětem usnadnit seznámení s knihovnou a celkově zvýšit zájem o četbu u dorůstající generace.

V podobném duchu byl oficiální program také zakončen, a to návštěvou v pobočce Státního odborného pracoviště pro knihovny v Sasku, kde

paní Waltraud Frohß znovu hovořila a na konkrétních případech demonstrovala spolupráci knihoven tentokrát celého regionu se školami. Ve zbylém čase dostali účastníci zájezdu možnost poznat spore půvaby města, na jehož tváři se výrazně podepsala druhá světová válka a především následná výstavba v duchu socialistického realismu. Do jejího rámce přesně zapadá obří monument Karla Marxe, s více než sedmi metry na výšku největší busta světa, jehož obhlídku nemohli členové výpravy vynechat.

Návštěva v Chemnitzu byla v mnohém poučná. V Sasku se totiž ukázalo, že knihovna v novém, pro čtenáře atraktivním prostředí, dokáže podstatně zvýšit zájem místního obyvatelstva o knihy, četbu a další související věci. Městská knihovna rok po otevření Tietzu evidovala nárůst počtu nově registrovaných čtenářů téměř o 100 %, počet absenčních výpůjček se zvýšil přibližně o 40 %. Udržení nových zájemců o knihovnu je už čistě na schopnosti pracovníků knihovny, je však zjevné, že prvotní impuls k tomuto knihovnickému boomeru lze hledat v přestěhování instituce do nových prostor. Je pozitivní, že se s těmito fakty mohli zásluhou pečlivých organizátorů SKIPu i Goethe-Institutu blíže obeznámit také knihovníci z České republiky. Snad se podaří nové zkušenosti efektivně přenést do českého prostředí.

Světelný paprsek na New Yorkem

Marie Čermáková Obršálová

Konkurs na znovuvybudování Světového obchodního střediska vyhrála firma Studio Daniel Libeskind (Libeskind je autorem židovského muzea v Berlíně, vystudoval architekturu na Cooper Union). Po výbuchu zůstaly jenom základy a zeď, která zabráňovala vodám z řeky Hudsonu proniknout

do základů. Zeď byla považována za inženýrský zázrak v době výstavby původního střediska. Libeskind se rozhodl ponechat část zdi obnaženou a využít ji jako část památníku. Protože přestála trauma destrukce věže, bude symbolizovat sílu Ústavy Spojených států a nezníčitelnost demokracie. K památníku bude připojen komplex kulturních budov. Mezinárodní středisko pro grafiku, mezinárodní středisko pro tanec, budovy pro divadlo a mezinárodní středisko svobody (které bude mít exponáty dokumentující lidskou touhu po svobodě).

Soutěž na návrhy těchto kulturních budov vyhrála skandinávská firma SnAhetta a firma Gehry Partners LLP (Frank Gehry navrhl Guggenheimovo museum v Bilbao ve Španělsku). K uctění ztracených životů Libeskind navrhl dva prostory, které budou umožňovat přístup návštěv k památníku a budou spojit kulturní budovy s okolními ulicemi: Park hrdinů a Klín světla. Klín světla je náměstíčko (plazza) naplánované tak, aby každý

Foto z www

rok 11. září mezi 8.46 a 10.28 hodin paprsek světla prorhl stíny vrhané okolními budovami. Na úrovni ulice bude vybudován ochoz, ze kterého budou návštěvníci vidět obnovenou zeď a památník. Velký vodopád bude tlumit hluk ulice. Siluetu a panoramu města má obnovit Věž svobody. Na plánu této věže spolupracoval Libeskind s architektem Davidem Childsem. Věž bude mít 70 poschodí s kanceláři. Nad nimi bude otevřený prostor s větrnými mlýny. Celá věž bude postavená do symbolické výšky 1776 stop (v r. 1776 bylo vydáno Vyhlášení nezávislosti). Dne 4. 7. 2004 byla na místě Světového obchodního střediska malá slavnost. Za účasti hodnostářů a pozůstalých po obětech byl položen základní kámen k Věži svobody. Kámen byl přivezen z pohoří Adirondack.

Budovy památníku a kulturních středisek jsou zatím ve stadiu architektonických návrhů. Celá stavba bude financována z peněz, které majitel bývalého střediska dostal od pojišťovny a bude stát kolem bilionu dolarů.

Peníze v proměnách času

Ve dnech 10. až 12. května se k letošnímu 650. výročí korunovace Karla IV. římským císařem konal v bývalém klášteře cisterciáků ve Zlaté Koruně 5. ročník pravidelných mezinárodních numismatických konferencí.

Ten byl letos zaměřen na mincovnictví a peněžní vztahy období vlády Lucemburků v českých zemích a dále na tvorbu medailí, nežijících i soudobých umělců – medailérů.

Pro jistou komplexnost, byť mozaikovitou, byla na konferenci prezentována lucemburská sfragistika. Do programu se zapojili i numismatici ze Slovenska příspěvky o vlivu Lucemburků na mincovnictví tehdejších Uher a vlivu husitských výbojů na tamní měnové poměry a badatelé z Polska s příspěvkem k mincím markraběte Zikmunda v Polském království.

Tématem numismatické tvorby doby lucemburské muselo být zdánlivě i tak odtažitě téma, jako je tělesná výchova a sport, neboť co jiného jsou turnaje a rytířská klání, jež se v obrazech mincí a pečetí promítly ve formě jízdeckých mincovních a pečetních obrazů.

Pochopitelně se příspěvky zabývaly také obchodními vztahy a berní politikou.

Protože se v klášteře ve Zlaté Koruně nachází také oddělení starých tisků Jihočeské vědecké knihovny, uskutečnila se při této příležitosti pro účastníky konference malá výstavka starých numismatických tisků, nacházejících se ve fondech knihovny, která byla spolupořadatelem této konference kromě katedry historie Filosofické fakulty Ostravské univerzity, numismatického oddělení Národního muzea a Moravského zemského muzea. Jako doplnění vlastního programu konference si její účastníci prohlédli také klášterní prostory a rukopisy a prvotisky Jihočeské vědecké knihovny.

Mgr. Jindřich Špinar
Jihočeská vědecká knihovna
V Českých Budějovicích
Odd. rukopisů a starých tisků

Adoptivní dcera – nový člen naší knihovnické rodiny

Helena Suchánková, Libuše Macháčová

Častokrát jsme četli a slyšeli o projektu „Adopce na dálku“, který pomáhá chudým dětem a umožňuje jim studovat. Jedná se buď o sirotky nebo o děti, které sice vlastní rodinu mají, ale ta jim kvůli velké chudobě nemůže poskytnout prostředky na to, aby mohly chodit do školy. Takové děti jsou potom často nuceny v nízkém věku opustit školu a žít se prací.

Tento projekt založila Arcidiecézní charita Praha v roce 1993. Prostřednictvím dárců z České republiky umožňuje vybraným dětem získat vzdělání přímo v jejich přirozeném kulturním prostředí a podporuje rozvoj celé komunity, ve které děti žijí. Charakteristické pro tento projekt je adresnost, transparentnost a dobré výsledky. Sponzoři se stávají tzv. „adoptivními rodiči“ a mohou si „své“ dítě vybrat.

Skupina knihovníků – zaměstnanců Vědecké knihovny v Olomouci se rozhodla, že si společně adoptuje dítě na dálku. Důvod ke společné adopci byl ten, že pro jednoho člověka by částka nejméně 5 tisíc korun ročně, které jsou k adopci potřeba, byla příliš velká. Vlastnímu výběru dítěte předcházela sbírka peněz (abychom věděli, jakou částkou budeme disponovat a jestli si můžeme dovolit dvě děti nebo „jen“ jedno) a také anketa mezi zaměstnanci, jestli mají zájem o holčičku či chlapečka a také z jakého státu.

Celková vybraná částka byla 8 200 Kč. Tato sbírka se bude opakovat jednou za rok, abychom mohli naše dítě podporovat několik let – po tu dobu, než ukončí školu.

Nakonec jsme si vybrali desetiletou indickou holčičku Prafullu Harijanu, která se velmi dobře učí a chtěla by se stát učitelkou. Vyniká ve výtvarném umění a v tanci. Získala cenu při atletických závodech, je premiantkou a zástupkyní třídy. Jejím oblíbeným předmětem je na rozdíl od nás knihovníků matematika – za to ji budeme obdivovat a budeme se těšit z jejích studijních výsledků – někdy ani naše vlastní děti nám neudělají takovou radost. Vždyť kdy slyšíme od našich dětí, že rády chodí do školy a baví je studium? Ojediněle! Tím více můžeme být šťastni, že umožníme studovat někomu, kdo si toho opravdu váží a ocení to.

Úryvek dopisu z katolické charity:

Velice Vám děkujeme za vaše rozhodnutí adoptovat na dálku dítě z Indie. Prafulla Harijana (deset let), na kterou budete přispívat, má díky Vám šanci žít v budoucnu život vzdělaného člověka s vyšším společenským postavením.

Díky Vám se jí podaří uniknout obrovské bídě, která by ji – jako pomocnou sílu – čekala.

Po několika týdnech jsme pak dostali dopis od samotné Prafullu.

Úryvek jejího dopisu:

Jmenuji se Prafulla. Jsem velmi potěšena, že mi chcete pomoci s mým studiem. Také moji rodiče jsou velmi šťastni. Studuji 5. třídu základní státní školy v Bannadce. Jsme 4 děti. Moje první sestra Pramila má 21 let a pomáhá doma matce. Druhý je bratr Dinesh, který studuje 9. třídu základní školy. Třetí je můj bratr Prajwal, který chodí do 7. třídy základní školy. Já jsem nejmladší. Moji rodiče nemají pravidelnou práci. Jsme závislí jen na výdělku rodičů. Nemáme ve svém vlastnictví žádnou půdu. Moji rodiče se nacházejí v nesnadné situaci a mají starosti s výdaji za domácnost a za školu. Proto jsme velmi vděční za vaši pomoc s mým budoucím studiem.

Zdraví mého otce není dobré, má bolesti zad a nemůže dělat nepřetržitě těžkou práci.

Učím se 5 předmětů: kannada, angličtina, matematika, přírodní vědy, společenské vědy. Mám velmi dobré známky. Ráda studuji a denně chodím do školy. Kromě studia se zajímám také o všechnu práci doma. Pomáhám s úklidem, s praním oblečení a dělám všechnu práci doma. Také se zajímám o tanec a zpěv.

*Děkuji velmi pěkně
za laskavou podporu v mém studiu.*

Následovaly další dopisy a potom také vysvědčení, kde jsme se mohli přesvědčit, že naše dcera se opravdu snaží a její studijní výsledky jsou vynikající. To nám přináší velkou radost a uspokojení.

Prafulla Harijanu na fotografii z archivu redakce

ADOLF KAŠPAR

Eva Holá

Téměř každé město či vesnice se může pochlubit nějakou významnou osobností, která se v něm narodila nebo strávila alespoň část svého života. Stejně tak i v Lošticích si návštěvník může všimnout pamětních desek dr. Richarda Fischera – politika, starosty Olomouce, vlastivědného pracovníka; prof. Jana Havelky – historika, pedagoga, národopisce a literárního kritika či Adolfa Langa – významného muzejního a vlastivědného pracovníka.

Protože si však listujete knihovnickým časopisem, bude tento článek věnován někomu, jehož jméno nebude neznámé především těm, kteří při čtení nebo jen listování knihami obdivují mnohdy nádherné ilustrace doprovázející text. Řeč bude o Adolfu Kašparovi, významném českém ilustrátorovi, malíři a grafikovi, kterému se Loštice staly druhým domovem.

Adolf Kašpar se narodil 27. prosince 1877 v Bludově u Šumperka jako nejstarší ze tří dětí Janovi a Terezii Kašparovým. Jeho otec zde vlastnil obchod se smíšeným a drogistickým zbožím a rodina byla dobře zaopatřena. Později se však objevily finanční potíže, částečně zapříčiněné i vlekou chorobou jeho matky. Rodina byla nucena se r. 1888 přestěhovat do Olomouce a pro malého Adolfa začíná nepříliš šťastné období jeho života. Nastupuje zde na Slo-

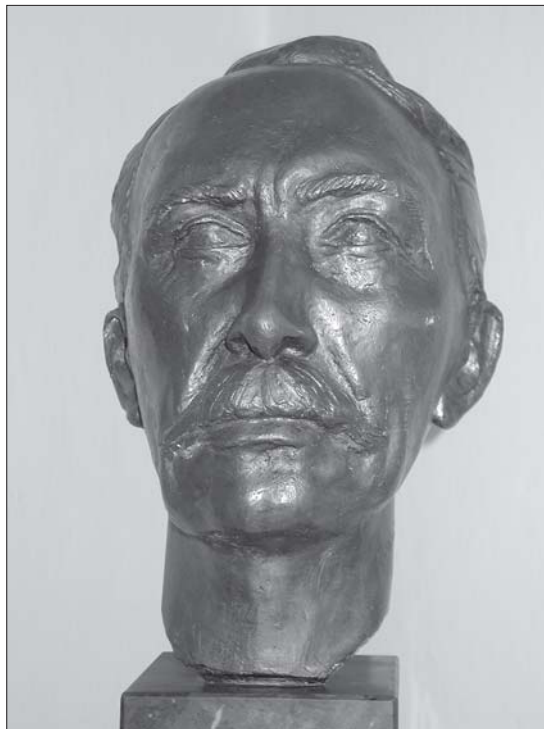

Foto: Dušan Hániš

vanské gymnázium, odkud ale po prvním roce odchází a nastupuje na Německou měšťanskou školu a po té na Německý učitelský ústav. Učení je pro něj ale utrpením, podle studijních výsledků a podle čím dál častějších absencí ho učitelské povolání zjevně neláká. Raději se toulá zapomenutými zákoutími Olomouce s tužkou a papírem a věnuje se tolik milovanému kreslení. Aby vydělal nějaké peníze a pomohl rodině, vyučuje soukromě kreslení, což mu dopomůže k prvním

zakázkám – vytváří například kresby pro díla prof. Polívky – Národní květena zemí koruny české a Klíč k určování rostlin, velice povedený je také cyklus perokreseb k básni Paní Twardovská, které zaujaly Romualda Prombergera, moravského nakladatele a knihkupce, a tím se začala odvíjet dlouholetá spolupráce a také přátelství s tímto, jak je někdy nazýván, moravským Krameriem.

Byl to on, kdo Kašpara seznámil s malířem Hanušem Schwaigerem, který ho doporučil na Malířskou akademii v Praze. Podmínkou ovšem byla maturitní zkouška. Kašpar v té době už ale pověsil učení na hřebík, a tak dalo Prombergerovi hodně přemlouvání, než donutil Adolfa, aby se o zkoušku alespoň pokusil, sám však nenechal nic náhodě a za studenta se přimluvil u zkoušející komise. Adolf zkoušku složil, ovšem s podmínkou, že nikdy nebude učit.

A tak se Adolf ocitl v Praze na Malířské akademii ve speciálce prof. Pirnera a také na bytě na Malé straně u Prombergerovy sestry paní Řezníčkové, která se stala jeho druhou matkou (jeho rodiče už byli v té době po smrti) a později dokonce tchyní.

Přestože i na akademii měl Adolf problémy s docházkou, jeho profesor, díky jeho talentu, často přimhouřil oči. Právě na akademii vytvořil Adolf ilustrace k Babičce, které měly obrovský úspěch a kterým složil poklonu i J. V. Myslbek svou památnou větou „Lituji, že B. Němcová nevidí tyto perly“.

V roce 1907 se Kašpar ženil s dcerou paní Řezníčkové Jitkou. Na tehdejší dobu to byla velice moderní žena. Řídila auto, lyžovala, jezdila na koni a po celý život byla svému muži oporou – z jejich vztahu se narodila dcera Jitka.

A. Kašpar si jistě nemohl stěžovat na nedostatek práce. Právě naopak. Vytváří ilustrace k Filozofské historii, Mistru Kampanovi a od roku 1909 pracuje na rozsáhlém díle F. L. Věk. Přestávku v ilustrační činnosti způsobí až 1. světová válka, kdy se vojenská služba nevyhnula ani Kašparovi. Slouží v Olomouci, později je převelen do Krakova a dostane se i do Karpat.

Z tohoto období pochází řada obrazů z vojenského života i několik litografií. S důstojníkem – architektem Ďurkovičem se podílí na zvelebování vojenských hřbitovů a v Olomouci restauruje spolu s malířem Lasákem a sochaři Pelikánem a Žákem oltářní obrazy a fresky v tehdejší vojenském kostele Panny Marie Sněžné.

Po návratu z vojny je opět zavalen prací, přestože uvažuje, že s ilustrováním skončí a bude se věnovat volné tvorbě. Tlak nakladatelů, spisovatelů, čtenářů a také existenční důvody mu však tento krok nedovolili uskutečnit. Ilustruje Jiráskovo Temno a kroniku U nás, poslední díl F. L. Věka, Pohorskou vesnici B. Němcové, Raisovy zapadlé vlastence, Pantátu Bezouška a další.

Proto v letních měsících utíká na venkov, do přírody, kde hledá klid a pohodu. S celou rodinou tráví letní měsíce v Hlubočkách u svého bratra, na Hvězdě u Police, později se zamiluje do krajiny

Loštice a Rusavy na Valašsku. Během těchto letních dovolených maluje svou rodinu a přátele, život na venkově, prosté lidi při práci i odpočinku, okolní krajinu. To vše pomocí jemných barev a jednoduchých tahů štětcem, v pozdějších letech je pak jeho projev citlivější, jeho akvarely ztrácí pevnou kresbu a jsou více náznakové. Jeho práce na nás dýchají sluncem, vůní luk, lesů a čerstvým vzduchem.

Adolf Kašpar byl velice odpovědný, vždy než začal práci na ilustracích, knížku si pečlivě přečetl a potom vyjžděl do míst, kde se děj odehrával. Na místě potom chodil hodiny se skicářem, který se plnil náčrtky krajiny, budov, lidí a ze kterých potom vybíral – Kašpar ať již ve svých ilustracích nebo obrazech a grafických pracech vždy zobrazoval reálná místa.

Kašpar rád pracoval i na grafice – převážně v prvním desetiletí své činnosti. Znamé je jeho Loutkové divadlo s Arnoštou Kopeckou, na kterém dokázal zachytit napětí a úžas na tvářkách dětí sledujících představení. Kromě uvedeného vytvořil Kašpar i řadu drobných prací, ať již jako dárky pro své přátele, nebo na prodej – školní obrazy, novoročenky, pohlednice, exlibris, plakáty, pozvánky a mnoho dalšího.

V posledních letech života byl Kašpar již velice unavený, vypadal nezdravě a smutně. Zemřel 29. června 1934 na Šumavě při vycházce k Černému jezeru, zřejmě na mozkovou mrtvici. Jeho talent a lásku k umění však zdědili jeho potomci – vnuk a dva pravnucci, i když se věnují jinému oboru – fotografii

Na závěr bych se chtěla věnovat místu, které si Kašpar zamiloval a kam po 22 let jezdil na letní pobyty s celou rodinou. Jsou to již zmíněné Loštice. Poprvé je navštívil v roce 1910 na pozvání jeho přítele malíře Stanislava Lolka a ihned mu učarovala krajina, která městečko obklopovala. Na jednu stranu rovinatá Haná, na druhou stranu Bouzov se svými kopci porostlými lesy. Do této krajiny pak Kašpar vycházel na delší či kratší výlety, z nichž potom vznikaly jeho půvabné akvarely, či ilustrace do knížek. Pozorný čtenář

obeznámený s okolím Loštic si jistě povšimne kuželkárny na Střelnici v kronice U nás, ve které je zobrazena také loštická fara, a dalších míst v Pokojném domu Růženy Svobodové, v Pohorské vesnici Boženy Němcové, V zapadlých vlastencích Václava Raise atd.

Hned další rok po první návštěvě zde paní Řezníčková zakoupila pozemek a začal se stavět rodinný dům podle návrhu samotného Kašpara. Za domem byla velká zahrada s ovocným sadem, kterou Kašpar opatroval a rád v ní zahradičil. Zahrada již dnes není – stojí na ní oděvní závod, ale dům přestál a v současné době funguje jako Památník Adolfa Kašpara. Poprvé byla otevřena Síň Adolfa Kašpara s originály i reprodukcemi,

fotografiemi, písemnou dokumentací z jeho života a původním nábytkem v roce 1970, to vše za pomoci galerií i soukromých osob.

V roce 1987 byla však památní síň zrušena a dům byl prodán sousednímu podnikovi na výrobu konfekce. Exponáty pak byly částečně přestěhovány do Bludova a v Lošticích měl zůstat pouze ateliér. Naštěstí se do záchrany pamětní síně zapojilo mnoho osob včetně spisovatelky Dagmar Štětinové a jejich úsilí bylo odměněno – dům A. Kašpara byl prohlášen za kulturní památku.

Novodobá historie pamětní síně, nyní už Památníku Adolfa Kašpara, se začala psát r. 1992. Expozice byla modernizována a stále se doplňuje o nové přírůstky. Obsahuje ilustrace k dílům A. Ji-

ráska Bratrstvo, B. Němcové Pan učitel, studie k Babičce, obrazy, grafické práce, osobní korespondenci, fotografie a mnoho dalšího. Tato expozice je přístupná vždy do 1. 4. do 31. 10. každého roku, ve zbývajících měsících se zde konají krátkodobé výstavy, v poslední době to byly například Lodě v obrazech a modelech, Loštické poháry zbaveny tajemství, Z historie Sokola na Severní Moravě, Posviňme si na to – aneb od loučí k žárovce, Svět jako makro (makrofotografie Milana Blšťáka) a další. Letošní podzim se můžeme těšit na výstavu k výročí 100 let od narození a 10 let od

úmrtí Ludvíka Kopky – řezbáře, restaurátora a intarzisty.

Do Památníku Adolfa Kašpara Vás srdečně zvou jeho pracovnice, které jsou vždy ochotné poskytnout řadu informací nejen o Adolfu Kašparovi, ale také o historii samotných Loštic, a kterým děkuji za vstřícnost a ochotu.

A na úplný závěr několik praktických informací:

Adresa:

Palackého 343, 789 83 Loštice
(hlavní silnice směr Mohelnice)
tel.: 583 445 256

<http://vmsumperk.sweb.cz/lostice.html>

Otevírací doba: listopad – březen
duben – říjen

Po – Pá	8:30–12:00	12:30–15:30
Út – So	8:30–12:00	12:30–15:30

Použitá literatura:

ADOLF KAŠPAR A LOŠTICE. Pavlína Janíčková – Dagmar Štětínová – Alena Turková.
ISBN 80-85083-45-0, Vlastivědné muzeum v Šumperku. 2004

ADOLF KAŠPAR ŽIVOT A DÍLO. Josef V. Scheybal.
Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění. 1957

MUZEUM KOMENSKÉHO V PŘEROVĚ

• Představuje na dvou podzimních výstavách dílo pražského výtvarníka Antonína Pospíšila, akademického malíře, ilustrátora a výtvarného pedagoga. Jeho dílo obohatilo zejména dětskou literaturu – od prvního vydání Honzíkovy cesty až po sedmi-svazkovou encyklopedii Světem zvířat. Výstava *Antonín Pospíšil – Z PŘÍRODY* obsahuje studie a kresby zvířat a ukázky ilustrací z přírodovědné literatury. Od 5. srpna 2005 se koná v Ornitologické stanici v Přerově.

• Rozsáhlejší výstava *Antonín Pospíšil dětem* představuje od 10. září 2005 v galerii přerovského zámku autorovu tvorbu v dětské literatuře, v učebnicích i jeho školní obrazy. Obě výstavy potvrzují do 27. listopadu 2005.

VLASTIVĚDNÉ MUZEUM JESENICKA

• Připravilo výstavu *Z umělecké dílny rodiny Kutzerů*, kde jsou prezentovány návrhy oltářů a plastik ze sbírek muzea, doplněné fotografiemi z realizací. Výstava ve Vodní tvrzi potrvá do 26. listopadu 2005.

VLASTIVĚDNÉ MUZEUM V OLOMOUCI

• Umístilo ve výstavním sále muzea díla handicapovaných umělců v rámci *V. olomouckého salonu výtvarných prací zdravotně postižených občanů*, který lze navštívit do 9. října 2005.

• Nabízí návštěvníkům od 27. září do 27. listopadu 2005 výstavu *Titicaca*, která přináší svědectví o kulturněhistorickém odkazu civilizací obývajících jezero a kotlinu jezera Titicaca. Výstava je výsledkem historicko-topografického výzkumu prof. PhDr. Ivo Bartečka, CSc. z katedry historie FF UP. Výstavu doprovodí trojice odborných přednášek, které proběhnou v klubovně muzea ve dnech 27. září, 5. a 12. října 2005.

• Nabízí v rámci Muzejních čtvrtků v klubovně muzea 6. října 2005 přednášku Mgr. Davida Papajíka, Ph.D. na téma *Rod pánů ze Sovince* a 10. listopadu 2005 přednášku PhDr. Pavla Urbáška, ředitele Archivu UP, s názvem *Martin Lecián – postrach Moravy*.

MUZEUM PROSTĚJOVSKA V PROSTĚJOVĚ

• Připravilo ve výstavním sále Špalíčku výstavu dřevorezby Jarmily Haldové pod názvem *Panovníci českých zemí v provedení Jarmily Haldové*. Výstava potrvá do 9. října 2005.

• Zapůjčilo dvě panelové výstavy z Židovského muzea v Praze a doplnilo je o dokumentaci a sbírkové předměty ze života Židů v Prostějově. Výstava *Historie Židů v Čechách a na Moravě – Židovské tradice a zvyky* bude umístěna v budově Špalíčku ve dnech 13. října – 13. listopadu 2005.

• Představuje tvorbu mladého umělce – výtvarníka Víta Soukupa. Absolvent VŠ umělecko-průmyslové a AVU v Praze vystavuje samostatně od r. 1999, tentokrát pod názvem *Vít Soukup* –

obrazy. Výstavu lze shlédnout ve výstavním sále muzea od 3. listopadu do 4. prosince 2005.

- Uspořádá ze sbírek muzea a dostupné dokumentace výstavu s názvem **MUDr. Jaroslav Mathon a Prostějov**, která nabízí pohled na život a působení tohoto sběratele a znalce umění. Výstava v budově Špalíčku je k vidění ve dnech 17. listopadu 2005 – 15. ledna 2006.

- Zve od 26. listopadu 2005 až do 15. ledna 2006 zájemce na výstavu **Poklady českého výtvarného umění přelomu 19. a 20. století**. Prostřednictvím stovky obrazů a tří desítek plastik se představuje umění 90. let 19. století, secese a symbolismu. Exponáty budou zapůjčeny z 12 českých a moravských muzeí a galerií.

MUZEUM UMĚNÍ OLMOUC

- Zahájilo vernisáží dne 15. září 2005 ve Vědecké knihovně v Olomouci výstavu ze sbírky Antonína Martina Lublinského pod názvem **Italská kresba 17. století**, která potrvá až do 20. listopadu 2005.

- Přípravuje na 8. prosince 2005 zahájení výstavy **Pravoslavné umění z českých a moravských sbírek**, kterou lze shlédnout až do 5. února 2006.

VLASTIVĚDNÉ MUZEUM V ŠUMPERKU

- Vydává již 89. svazek **vlastivědného sborníku Severní Morava**. Hned na první pohled upoutá netradiční grafika obálky – montáž snímků z archeologického výzkumu při stavbě silničního obchvatu u obce Postřelmov, která předesílá příspěvek archeologa dr. Vladimíra Goše. Z dalších

příspěvků zaujme: pohnutá historie železnice Desná, připomínka úmrtí doc. Dr. Františka Spurného, CSc. a Viléma Nezbedy, historika a vlastivědného pracovníka, stoleté jubileum vydání speciální geologické mapy listu Uničov a Šumperk, vojenská silniční mapa z druhé světové války a v neposlední řadě zhodnocení činnosti muzea za r. 2004 ředitelkou organizace PhDr. Marií Gronychovou.

- Zvolilo jako motto a název výstavy o církevním umění gotiky a renesance na Šumpersku, Zábřežsku a Mohelnicku citát Hippokrata **Ars longa, vita brevis – život uměleckého díla je delší než život lidský**. Jedná se o první výstavu cyklu, tentokrát věnovanou církevním památkám z období 13. až 17. století. Výstava potrvá do 6. listopadu 2005.

MĚSTSKÁ KNIHOVNA HRANICE

- Organizuje již potřetí **Hudební festival Evropské jazzové dny – Hranice 2005**, který se koná ve dnech 30. září a 1. října 2005 v hranické Sokolovně. K propagaci a zviditelnění regionu v evropském měřítku přispějí umělci z Holandska, USA, Polska, Kuby a Ruska i návštěvníci z partnerských měst z Holandska.

MĚSTSKÁ KNIHOVNA LIPNÍK NAD BEČVOU

- Pořádá dne 21. září 2005 v prostorách knihovny seminář **Jak vydávat regionální kulturu**, určený nejen knihovníkům. Pracovní setkání doplní výstava ilustrátorky knih šumperských pověstí Anežky Kovalové-Jílkové: **Kresby a grafika**.

REKVALIFIKAČNÍ KURZ VKOL

• Dne 5. října 2005 bude slavnostně zahájen rekvalifikační kurz Vědecké knihovny v Olomouci, který je určen knihovníkům a informačním pracovníkům s neknižovnickým středoškolským vzděláním. Pracovníci knihoven z našeho regionu doposud využívali ke zvyšování své odborné kvalifikace rekvalifikační kurzy při krajských knihovnách v Brně a v Ostravě. Vědecká knihovna v Olomouci je významným garantem odborného vzdělávání knihovníků a informačních pracovníků a podílí se na úrovni knihovnických služeb v Olomouckém kraji. Cílovou skupinou rekvalifikačního kurzu jsou knihovníci a informační pracovníci z knihoven a informačních center v městech a obcích pěti okresů Olomouckého kraje – Olomouc, Přerov, Prostějov, Šumperk a Jeseník. Absolventi získají ucelený přehled o vývoji a současnosti knihovnictví a o všech procesech a odborných činnostech v knihovnách, získají i praktické dovednosti nutné pro odbornou činnost v knihovnách a informačních centrech. Rekvalifikační kurz doplní odbornou knihovnickou kvalifikaci nejen pracovníkům knihoven, ale především uchazečům o zaměstnání v knihovnách a informačních centrech.

TÝDEN KNIHOVEN 2005

• Letošní zahajovací happening celostátní akce Týden knihoven se bude konat opět pro velký úspěch v Moravskoslezském kraji. Po Knihovně Petra Bezruče v Opavě se organizace chopí Městská knihovna v Českém Těšíně. Happening s názvem **VELKÁ VEČERNÍČKOVÁ ŠOU** proběhne na české i polské straně Těšína ve dnech

30. 9.–1. 10. 2005. Každá knihovna může vyslat na happening maximálně pětičlenné soutěžní družstvo, které bude předvádět veselé a parodické scénky v převlecích za večerníčkové pohádkové postavičky na téma: „Proč si hrdinové z večerníčků oblíbili naši knihovnu.“

VKIS PRO HANDICAPOVANÉ UŽIVATELE

• Dne 20. září 2005 se uskuteční celostátní seminář Veřejné knihovnické a informační služby pro handicapované uživatele, který organizuje Městská knihovna v Prostějově. Akce se zúčastní nejen knihovníci, ale i pracovníci samosprávy a zástupci speciálních škol s handicapovanými studenty. S pozitivními zkušenostmi s integrací postižených uživatelů vystoupí kolegyně z krajské knihovny v Havlíčkově Brodě. S problémy handicapovaných seznámí účastníky semináře zástupci organizací pro zdravotně postižené.

AEDUCA 2005

• První ročník veletrhu vzdělávání dospělých AEDUCA 2005 se uskuteční ve dnech 25. až 26. 11. 2005 v prostorách Uměleckého centra Univerzity Palackého v Olomouci. Veletrh je spolu s mezinárodní konferencí součástí Festivalu vzdělávání dospělých, pořádaného Filozofickou fakultou UPOL. Prioritním cílem tohoto veletrhu je komplexně představit téma celoživotního vzdělávání. Dalším cílem této akce je rovněž soustředit nabídku i poptávku oboru a umožnit vytváření sítí zainteresovaných institucí. Veletrh je otevřen široké veřejnosti, která má zájem o zvýšení kvalifikace a zlepšení pracovního uplatnění.

Druhý den veletrhu se souběžně koná Den otevřených dveří UPOL.

ČEŠI NEJVĚTŠÍ ČTENÁŘI EVROPY

• Češi se umístili na šesté příčce mezi nejvášnivějšími čtenáři světa. V Evropě jsou ovšem bez konkurence. Průměrný Čech stráví nad knihou každý týden 7,4 hodiny. V Evropě je následují Švédové, Francouzi, Maďaři a Poláci. Nejhuře dopadli Britové s 5,3 hodinami četby týdně. První místo na světě obsadili Indové, kteří čtou téměř 11 hodin týdně. Průzkum uveřejnila agentura NOP World Culture Score, která prováděla výzkum mezi 30 000 lidmi ve 30 zemích světa.

NADACE ČESKÉHO LITERÁRNÍHO FONDU

• Dne 8. 6. 2005 byly na slavnostním setkání v Míčovně Pražského hradu uděleny ceny Nadace českého literárního fondu. Nadace udělila Cenu za propagaci knižní kultury Haně Hanáčkové a Miroslavě Čákové z Knihovny B. B. Buchlovana v Uherském Hradišti za organizaci akce **Noc s Andersenem**. Na slavnostním zasedání SKIP 16. 5. 2005 k 15. výročí obnovení činnosti SKIP byla kolegyním z Uherského Hradiště udělena mimořádná Cena českých knihovníků. Pod vedením M. Čákové a H. Hanáčkové se Noc s Andersenem stala za pětileté trvání největší a mediálně nejatraktivnější aktivitou SKIP a knihoven v České republice vůbec.

NADACE ČLF přiřkla mimořádnou cenu za zásluhy o českou literaturu literárnímu histori-

kovi a teatrologovi **Vladimíru Justlovi**. Justlovi, který letos v říjnu oslaví 77. narozeniny, předal za celoživotní dílo a za dlouholeté a systematické šíření dobrého jména české kultury ministr kultury Pavel Dostál medaili Artis Bohemia Amicis (Přátel českého umění). V kategorii česká literatura nadace ocenila Daniela a Jiřího Reynkovy a Aleše Palána za knihu rozhovorů *Kdo chodí tmami*, kterou vydalo nakladatelství Torst. Synové Bohuslava Reynka v ní vzpomínají na svého otce a na jeho známou grafickou tvorbu.

V kategorii vědecká a odborná literatura dostali cenu Jan H. Bernard a Jaroslav Hyršl za knižní práci *Minerals and their Localities*, kterou vydalo nakladatelství Granit.

NÁRODNÍ KNIHOVNA ZÍSKALA CENU UNESCO

• První nositelkou ceny UNESCO – **Čikdži – Paměť světa** se stala Národní knihovna ČR za svůj příspěvek k ochraně a zpřístupnění dokumentárního dědictví. Cena Čikdži – Paměť světa byla zřízena v r. 2004 z iniciativy města Čongdžu a nese jméno nejstaršího tisku z kovové sazby, buddhistického spisu Čikdži (Jikji), který zde byl vytvořen v roce 1377. Hlavním cílem programu je zvýšit povědomí o významu historických dokumentů jako paměti lidstva. Spis Čikdži byl do Seznamu paměti světa zapsán 4. září 2001. K předání ceny 4. září tohoto roku byl pozván ředitel NK ČR Vlastimil Ježek. Cena se uděluje jednou za dva roky.

KAMPAŇ SKIP ZÍSKALA STŘÍBRO V CANNES

• Na mezinárodním festivalu reklamy v Cannes získala pražská reklamní agentura Leo Burnett Advertising cenu Stříbrný lev za svou kampaň pro SKIP – **Přečtěte si to dřív než Hollywood**. Kampaň, která se skládala ze tří posterů nazvaných Stařec a moře, Jana Eyrová a Zločin a trest, uspěla v sekci veřejně prospěšných sdělení kategorie venkovní reklamy. Kampaň pro Svaz knihovníků a informačních pracovníků získala už loni zlato na festivalu reklamy v Portoroži, kde se utkávají zejména agentury ze zemí takzvané Nové Evropy, neboli východoevropských a stře-doevropských států. Letos si navíc odnesla Grand Prix české národní soutěže kreativní reklamy Louskáček.

CENY MĚSTA OLOMOUCE

• Ceny města Olomouce předali radní dne 2. 6. 2005 ve slavnostním sále kláštera Hradisko osmi významným osobnostem, které se zasloužili o šíření dobrého jména hanácké metropole doma i za hranicemi. Do galerie oceněných tak po ceremoniálu přibyl pilot Josef Bryks, trenér Pavel Čechák, bohemista Miroslav Komárek, lékař Pavel Lukl, malíř Ladislav Jalůvka, publicista Josef Vlček, pedagog William R. West a **ministr kultury Pavel Dostál**. Při předávání cen řekl: „podcenil bych své ego, kdybych nepřiznal, že jsem při předávání ceny šťastný. Chtěl bych vidět všechny ty soudruhy, ať už z okresního výboru strany či ze Státní bezpečnosti, kteří se na mně podepsali, až otevrou noviny a uvidí v nich moje jméno.“ Tak toto přání se panu Dostálovi již nesplní ...

ARCHITEKTURA KNIHY

• Vědecká knihovna v Olomouci a Sdružení knihoven ČR pořádají 14. ročník odborné konference „**Problematika historických a vzácných knižních fondů Čech, Moravy a Slezska**“. Ta se bude konat ve dnech 22.–23. listopadu 2005 v Olomouci. Letošní téma **Architektura knihy** otvírá prostor příspěvkům zaměřeným jak na obsahovou, tak i na formální stránku knih. V popředí zájmu bude výstavba textu jednotlivých knižních typů a její vývoj. Téma bude rovněž reflektovat knihu jako trojdimenzionální artefakt, tedy z hlediska estetického, kodikologického etc. Třetím okruhem zájmu bude vztah mezi obsahem a formou.

V programu bude samozřejmě poskytnut i prostor příspěvkům nad rámec daného tématu, zejména aktuálním poznatkům z oblasti historických a vzácných knižních fondů. Účastnický poplatek činí 300 Kč a je splatný při prezenci. Elektronické či písemné přihlášky s abstraktem příspěvku zaslejte, prosím, do 30. září. 2005.

Těšíme se na setkání s Vámi!

Další informace na <http://www.vkol.cz/konf/>

HLEDÁME NEJVĚTŠÍHO STŘEDOMORAVANA

Jste-li běžným občanem naší republiky, pak vás zcela jistě nemohla minout anketa České televize o největšího Čecha. Soutěž, která už proběhla v řadě zemí světa, se u nás setkala s rozličnými reakcemi, v každém případě však přinesla zajímavé poznání toho, jak společnost vnímá svou minulost i přítomnost.

Počítal jsem při zkoumání ankety, kolik osobností z těch, které obsadily přední příčky pořadí, pochází z našeho regionu. Není to nijak slavné. Ani se nechce věřit, že by kraj kolem Olomouce, kdysi metropole Moravy a i v současnosti jednoho z největších měst České republiky, byl až tak chudý na významné postavy. Spíš to vypadá, že tak dlouho všichni v televizi sledujeme zprávy vysílané z Prahy a čteme noviny a časopisy vydávané tamtéž, že už jsme ztratili povědomí o lidech, kteří pracují blízko nás. Nevím. Ale jsem si jistý, že v historii nedávne i starší by se našlo dost osobností s osudem tak či onak spjatým s Prostějovem, Přerovem a dalšími místy našeho kraje, které by si zasloužily čestné místo v pomyslné galerii těch největších.

Zkusme tedy procvičit svou paměť a vydejme se hledat lidi z našeho regionu, kteří ovlivnili život svého okolí, kteří dokázali měnit náš kraj, zemi i celý svět. Věřte, máme takové. Mírně zavádějící označení „Středomoravan“ přitom budiž pouze zkratkou pro osobnost žijící teď či v historii na území současného Olomouckého kraje.

Nečekáme, že po vyhlášení výsledků hlasování budou všichni naši spoluobčané jména svých významných rodáků sypat z rukávu. To ostatně ani není cílem ankety. Slibujeme si od ní spíše to, že by mohla omést nános prachu ze jmen mnoha významných lidí, na něž se v dnešní době z nej-různějších důvodů zapomíná.

Občané Olomouckého kraje, je to na vás!!!

Vědecká knihovna v Olomouci
vyhlašuje anketu
NEJVĚTŠÍ STŘEDOMORAVAN

- Cílem ankety je najít největší osobnost Olomouckého kraje. Tedy osobnost, která se narodila nebo delší dobu žila na území bývalých okresů Jeseník, Olomouc, Prostějov, Přerov a Šumperk a která významným způsobem ovlivnila životy lidí nejen v tomto regionu, ale i jinde.
- Hlasovat je možné **do 15. 11. 2005** na internetových stránkách knihovny, na adrese: <http://www.vkol.cz/moravan.htm>
- Největším Středomoravánem bude vyhlášena osobnost s největším počtem hlasů.
- Výsledky budou zveřejněny v příštím čísle časopisu KROK, které vyjde v prosinci.

REGIONÁLNÍ KULTURNÍ OSOBNOSTI

ŘÍJEN

Bogner, Adolf – dramatik; prozaik; básník
* 21. 10. 1875 Krásno n. Bečvou, okr. Vsetín
† 3. 11. 1947 Valašské Meziříčí, okr. Vsetín
Místa působení: Valašské Meziříčí, okr. Vsetín
Pozn.: vydával edici Divadelní hry A. B.
Literatura: Lexikon české literatury. Osobnosti, díla, instituce. 1. A–G. Praha 1985.

Buzková, Pavla – literární kritička; prozaička
* 22. 10. 1885 Ohnišov, okr. Žďár nad Sázavou
† 15. 4. 1949 Praha
Pozn.: pracovnice v ženském hnutí; esejistka
Literatura: Kdy zemřeli...? 1937–1962. Praha 1962.

Demel, Jan – kronikář
* 17. 10. 1825 Luboměř, okr. Nový Jičín
† 21. 3. 1894 Luboměř, okr. Nový Jičín
Místa působení: Luboměř, okr. Nový Jičín
Literatura: Baláš, M.: Kulturní místopis Novojičínska. Nový Jičín 1967; Ficek, V.: Biografický slovník širšího Ostravska. 1. Opava 1972.

Fischerová, Viola – básnířka; překladatelka; redaktorka
* 18. 10. 1935 Brno

Pozn.: dcera filozofa Josefa Ludvíka Fischera; po srpnu 1968 emigrovala do Švýcarska, později do Německa; spolupráce s Rádiem Svobodná Evropa a časopisem Svědectví; vrátila se v roce 1994; překlady z němčiny a polštiny
Literatura: Machala, L.: Průvodce po nových jménech české poezie a prózy 1990–1995. Olomouc 1996; Kdo je kdo. Osobnosti české současnosti. Praha 2002.

Jahn, Metoděj – básník; prozaik
* 14. 10. 1865 Valašské Meziříčí, okr. Vsetín
† 14. 9. 1942 Hranice, okr. Přerov
Místa působení: Zašová, okr. Vsetín; Rožnov pod Radhoštěm, okr. Vsetín
Oblast působení: Valašsko
Pozn.: vztah díla k Valašsku
Literatura: Ficek, V.: Biografický slovník širšího Ostravska. 4. Opava 1981; Mikulcová, M., Graclík, M.: Kulturní toulky Valašskem. Frýdek-Místek 2001.

Nechvátal, František – básník; překladatel
* 22. 10. 1905 Velký Újezd, okr. Olomouc
† 10. 9. 1983 Tanvald, okr. Jablonec n. Nisou
Místa působení: Kvasice, okr. Kroměříž; Prostějov
Pozn.: autor veršů pro děti; kulturní přidělenec ve Varšavě 1948–53 a Sofii 1959–62; působil v Památníku národního písemnictví v Praze

Literatura: Slovník české literatury 1970–1981. Praha 1985; Čeští spisovatelé 20. století. Praha 1985.

Nerad, František – historik

* 22. 10. 1865 Bystřice, okr. Benešov

† 5. 1. 1956 Brno

Místa působení: Brno; Litovel, okr. Olomouc

Pozn.: práce ze zeměpisu a dějepisu

Literatura: Kdy zemřeli...? 1937–1962. Praha 1962.

Pitínský, Jan Antonín – dramatik;

divadelní režisér; knihovník

* 30. 10. 1955 Zlín

Místo působení: Brno

Pozn.: příspěvky do časopisu Proglas, ROK;

působil v Divadle Na zábradlí v Praze;

v 90. letech režíroval v experimentálních studiových scénách i kamenných divadlech po celé ČR

Literatura: Černá, J.: Spisovatelé Jihomoravského kraje. 2. Brno 1991; Slovník osobností kulturního a společenského života Valašska 2000. Valašské Meziříčí 2000.

Přidal, Antonín – autor rozhlasových

a televizních her; básník; dramatik; překladatel

* 13. 10. 1935 Prostějov

Místo působení: Brno

Pozn.: dramaturg Filmového studia

Barrandov v Praze; překlady z angličtiny a španělštiny; profesor Divadelní fakulty

JAMU v Brně

Literatura: Slavíková, V.: Spisovatelé Jihomoravského kraje. Brno 1989; Český biografický slovník XX. století. 2. K–P. Praha 1999.

Štěpnička, František Bohumil – básník

* 3. 10. 1785 Opatov, okr. Třebíč

† 26. 8. 1832 Baden (Rakousko)

Místo působení: Brno

Pozn.: v Praze přispíval do časopisů

Hlasatel, Dobroslav, Rozmanitosti

Literatura: Ottův slovník naučný.

24. Praha 1906; Pernica, B.: Písemnictví na západní Moravě. Přerov 1938.

LISTOPAD

Bořecký, Karel – literární historik

* 18. 11. 1875 Ctidružice, okr. Znojmo

† 7. 3. 1938 Ctidružice, okr. Znojmo

Místa působení: Přerov; Valašské Meziříčí, okr. Vsetín

Pozn.: gymnaziální profesor a ředitel

Literatura: Kdy zemřeli...? 1967–1970 a 1935–1936. Praha 1970.

Bratránek, František Tomáš – literární

historik; filozof; estetik

* 3. 11. 1815 Jedovnice, okr. Blansko

† 2. 8. 1884 Brno

Místo působení: Brno

Pozn.: působil v Polsku na Jagelonské univerzitě; ve Výmaru studoval literární

pozůstalost J. W. Goetha; psal německy
Literatura: Bránský, J.: Hudební slovník
okresu Blansko. Boskovice 1984; Chmel,
Z.: Galerie brněnských osobností.
1. A–K. Brno 1998.

Dadák, Jan – básník; dramaturg; scenárista
* 12. 11. 1965 Prostějov
Místo působení: Olomouc
Pozn.: psal scénáře k programům
Divadla hudby v Olomouci
Literatura: Machala, L.: Průvodce po nových
jménech české poezie a prózy 1990–1995.
Olomouc 1996.

Holec, Miloslav – malíř; kreslíř;
grafik; ilustrátor; básník
* 20. 11. 1925 Olomouc
Místo působení: Olomouc
Pozn.: významná osobnost
olomouckého uměleckého života
Literatura: Verše o Moravě. Olomouc 2003;
Olomoucký den, 1. 7. 2005.

Jilík, Jiří – filmový scenárista;
folklorista; novinář; prozaik; básník
* 16. 11. 1945 Praha
Místa působení: Kunovice, okr. Uherské
Hradiště; Vlčnov, okr. Uherské Hradiště
Pozn.: spolupráce s Čs. rozhlasem
a Čs. televizí; vedoucí folklorních souborů
Vlčnovjánek a Šohajek;
příspěvky v časopise Malovaný kraj
Literatura: Slavíková, V.: Spisovatelé
Jihomoravského kraje. Brno 1989.

Jírek, Bohumil – prozaik;
autor dětské literatury
* 6. 11. 1935 Poříčí, okr. Trutnov
† 9. 3. 1981 Havířov, okr. Karviná
Místo působení: Ostrava
Pozn.: editor díla Otakara Batličky
Literatura: Málková, I., Urbanová, S.: Li-
terární slovník severní Moravy a Slezska
(1945–2000). Olomouc 2001.

Kolář, Míla – dramatik; překladatel;
dramaturg; prozaik
* 2. 11. 1905 Břeclav
† 20. 10. 1979 Praha
Pozn.: redaktor Práce
Literatura: Kunc, J.: Slovník českých
spisovatelů beletristů. 1945–1956.
Praha 1957.

Linhart, František – kronikář;
muzejní pracovník; historik; archivář
* 17. 11. 1865 Tišnov, okr. Brno-venkov
† 10. 5. 1937 Místek, okr. Frýdek-Místek
Místo působení: Místek, okr. Frýdek-Místek
Oblast působení: Lašsko
Pozn.: znám jako historiograf Lašska;
podíl na zpracování Vlastivědy moravské
Literatura: Ficek, V.: Biografický slovník
širšího Ostravska. 3. Opava 1979;
Biografický slovník Slezska a severní
Moravy. 10. Ostrava 1998.

Lošťák, Radoslav – básník; divadelní
dramaturg; divadelní režisér; dramatik;
prozaik; publicista
* 11. 11. 1935 Olomouc

† 10. 9. 1992 Praha
Místa působení: Olomouc; Prostějov
Oblast působení: Prostějovsko
Pozn.: podíl na přípravách Wolkrova
 Prostějova; dramaturg Národního divadla
 v Praze
Literatura: Slovník české literatury
 1970–1981. Praha 1985;
 Slovník českých spisovatelů od roku 1945.
 1. A–L. Praha 1995.

Macura, Vladimír – literární vědec; literární
 kritik; překladatel; prozaik
 * 7. 11. 1945 Ostrava
 † 17. 4. 1999 Praha
Pozn.: ředitel Ústavu pro českou literaturu
 AV ČR Praha; redigoval Slovník světových
 literárních děl aj.; překládal estonskou beletrii
Literatura: Kdo je kdo. 91/92. Česká
 republika. Federální orgány ČSFR. 1. A–M.
 Praha 1991; Macura, V.: Komandant.
 Praha 1994; Málková, I., Urbanová, S.: Li-
 terární slovník severní Moravy a Slezska
 (1945–2000). Olomouc 2001.

Vedral, Jan – dramatik; dramaturg
 * 20. 11. 1955 Praha
Místo působení: Olomouc
Pozn.: pracovník Divadelního ústavu
 v Praze; dramaturg Čs. rozhlasu;
 dramaturg Divadla na Vinohradech v Praze;
 ředitel Městských divadel pražských;
 pedagog na DAMU; autor řady divadelních
 adaptací literárních děl, rozhlasových her
Literatura: Český biografický slovník XX.
 století. 3. Q–Ž. Praha 1999.

PROSINEC

Cetl, Jiří – historik filozofie; filozof
 * 31. 12. 1925 Brno
 † 2002
Místo působení: Brno
Pozn.: zabýval se hlavně problematikou
 obecných dějin filozofie;
 autor řady odborných statí
Literatura: Kdo je kdo. 91/92. Česká
 republika. Federální orgány ČSFR. 1. A–M.
 Praha 1991; Český biografický slovník
 XX. století. 1. A–J. Praha 1999;
 Filosofický časopis, 50, 2002, č. 4.

Henek, Tomáš – publicista; knihovník;
 překladatel
 * 24. 12. 1905 Boskovice, okr. Blansko
 † 29. 2. 1988 Brno
Místo působení: Brno
Pozn.: autor odborných publikací z oblasti
 přírodovědy a pedagogiky
Literatura: Kdo je kdo v Československu.
 1. A–J. Praha 1969; Kdy zemřeli...?
 1986–1990. 1. A–J. Praha 1994.

Milerska, Ewa – básnířka; knihovnice
 * 21. 12. 1915 Nýdek, okr. Frýdek-Místek
 † 8. 6. 1986 Nýdek, okr. Frýdek-Místek
Místa působení: Nýdek, okr. Frýdek-Místek
Pozn.: tvořila ve spisovně polštině i v nářečí
Literatura: Málková, I., Urbanová, S.: Li-
 terární slovník severní Moravy a Slezska
 (1945–2000). Olomouc 2001.

Ptáček, Jaromír – rozhlasový dramatik;
rozhlasový dramaturg; spisovatel
* 17. 12. 1925 Sněžné, okr. Žďár n. Sázavou
† 23. 12. 2003 Praha
Pozn.: dramaturg Čs. rozhlasu
Literatura: Kdo je kdo. 91/92. Česká
republika. Federální orgány ČSFR.
2. N–Ž. Praha 1991; Lidové noviny,
29. 12. 2003; Divadelní noviny, 13, 2004, č. 2.

Rychlík, Jiří Alois – vydavatel; editor
* 5. 12. 1925 Vizovice, okr. Zlín
† 23. 5. 2003
Místo působení: Vizovice, okr. Zlín
Pozn.: vydával knihy valašského regionu
Literatura: Slovník osobností kulturního
a společenského života Valašska 2000.
Valašské Meziříčí 2000.

Sedlář-Bedlina, František Xaver – grafik;
malíř; spisovatel; keramik; fotograf
* 2. 12. 1895 Bystřice pod Hostýnem,
okr. Kroměříž
† 9. 9. 1957 Brno
Místo působení: Brno
Pozn.: zpracovával zejména motivy
z Valašska
Literatura: Toman, P.: Nový slovník
československých výtvarných umělců.
2. L–Ž. Ostrava 1993; Slovník osobností
kulturního a společenského života Valašska
2000. Valašské Meziříčí 2000.

Sohr, Stanislav – básník; prozaik; herec
* 27. 12. 1925 Hodonín
† 8. 12. 2000 Ostrava
Místa působení: Ostrava; Uherské Hradiště;
Český Těšín, okr. Karviná
Pozn.: přispíval do periodik Jitro, Červený květ;
byl externím redaktorem časopisu Vpřed;
propagoval práci Jaroslava Foglara; věnoval se
parapsychologii a paralelní terapii
Literatura: Málková, I., Urbanová, S.: Literární
slovník severní Moravy a Slezska (1945–2000).
Olomouc 2001.

Soural, Josef – básník
* 19. 12. 1905 Kasárna, okr. Znojmo
† 20. 10. 1926 Kasárna, okr. Znojmo
Místa působení: Znojmo; Brno;
Rožnov pod Radhoštěm, okr. Vsetín
Pozn.: autor orelských písní
Literatura: Stehlíková, D.: Osobnosti Znojma.
Znojmo 1996.

Vavrečka, Vojtěch – folklorista; kronikář;
vlastivědný pracovník
* 30. 12. 1905 Uhlířov, okr. Opava
† 28. 7. 1965 Opava
Místa působení: Opava; Uhlířov, okr. Opava;
Velké Hoštice, okr. Opava
Oblast působení: Hlučínsko; Opavsko
Pozn.: národopisec Opavska; práce z oboru
publikovány ve sbornících a časopisecky
Literatura: Ficek, V.: Biografický slovník širšího
Ostravska. 2. Opava 1976.

KNIHOVNICKÁ LITERATURA

A. KNIHOVNICTVÍ

1. KNIHOVNICTVÍ A KNIHOVNY (VŠEOBECNĚ)

Kniha v 21. století. Opava 2004. 1 elektronický optický disk (CD-ROM). OS: CR 273

Knihovny pro všechny: role veřejných knihoven v multikulturní společnosti. Praha 2005. 106 s., il. OS: G 291.378

Česko

Knihovny Královéhradeckého kraje se představují. Hradec Králové 2004. 1 sv. (volné listy ve složkách). OL: 2-001.399
OS: H 74.302

Rozbor činnosti vybraných knihoven poskytujících VKIS v Moravskoslezském kraji v r. 2004. Ostrava 2005. 20 s., 27 l. OS: H 73.954

Polsko

Narodziny idei Biblioteki Narodowej w kulturze polskiego Oświecenia / Zdzisław Libera. Warszawa 2003. 29 s., il. OS: G 290.706

2. ŘÍZENÍ A ORGANIZACE KNIHOVNY

Ochrana osobních údajů v personalistice od roku 2005/ H. Ambrosová. Praha 2005. 87 s. OL: 1-160.518
OS: G 290.427

5. SLUŽBY ČTENÁŘŮM, PROPAGACE

Nejen bonmoty a citáty o knihách a čtenářích / V. Ebr, ilustroval V. Renčín. Praha 2004. 126 s., il. OL: 1-161.129
OS: G 290.358

B. BIBLIOGRAFIE, INFORMACE, SYSTÉMY

8. INFORMATIKA, INFORMAČNÍ SYSTÉMY

Metadane: sposób na uporządkowanie Internetu = Metadata: solution for internet arrangement/ Marek Nahotko. Kraków 2004. 201 s. OL: 1-161.902

Právo na informace: zákon o svobodném přístupu k informacím, zákon o právu na informace o životním prostředí: komentář: druhé aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1. 5. 2005 / F. Korbek a kolektiv. Praha 2005. 410 s. OS: G 291.449

Projektování informačních systémů 1: strukturovaný a objektový přístup / D. Kajzar, I. Polášek. Opava 2003. 219 s., il. OL: S II 846.888
OS: H 71.664

11. BIBLIOGRAFICKÉ SEZNAMY

Bibliografie / Bohuslav Smejkal. Olomouc 2004. 35 s.
 OL: 1-151.672
 OS: G 284.689

Bibliografia województwa Śląskiego 1999. Katowice 2003. 387 s.
 OS: H 71.939

Informativní přehled: výběrová bibliografie z archivnictví, pomocných věd historických a příbuzných oborů. Č. 24. / sest. A. Vindušková, M. Šatochinová. Praha 2005. 140 s.
 OL: 782.292

Přírůstky regionální literatury 2002–2003. Plzeň 2005. 55 s.
 OS: G 291.428

Soupis publikací vydaných Slovanskou knihovnou (1924–2004) Praha 2005. 29 s.
 OL: 1-160.789
 OS: G 290.880

C. PRACOVNÍCI, MATERIÁLNÍ VYBAVENÍ, AUTOMATIZACE

13. AUTOMATIZACE KNIHOVNICKÉ, BIBLIOGRAFICKÉ A INFORMAČNÍ ČINNOSTI

Automatizace knihovnických procesů 10: sborník z 10. ročníku semináře pořádaného ve dnech 3. až 4. 5. 2005 v Liberci. Praha 2005. 155 s.
 OL: 582.802/2005
 OS: G 291.501

Technologie retrokon jako komplexní nástroj pro digitalizaci a zpřístupnění katalogů, kartoték a soupisů prostřednictvím internetu / B. Stoklasová, M. Bareš, A. Nerglová. Praha 2004. 34 s.
 OL: 1-161.819
 OS: G 290.872

D. NAUKA O KNIZE, HISTORIE

15. KNIHA, DĚJINY PÍSMO A KNIHTISKU

Dalimilova kronika: pařížský zlomek latinského překladu. Praha 2005. [28] s.
 OL: 1-160.984
 OS: G 290.881

Katalog starých ruských tisků z fondů Slovanské knihovny tištěných azbukou. Díl 1, 1710–1775. Praha 2004. 374 s., il.
 OL: 1-160.788
 OS: 13.393 G 1

Kniha knih: podoby české bible v jižních Čechách: 120 let otevření knihovny v Českých Budějovicích. České Budějovice 2005. 23 s., il.
 OS: G 291.386

Otevřený dopis vědeckým literárním institucím, aneb, autoři Slezských písní / J. Drozd. Šenov u Ostravy 2005. 23 s.
 OL: 1-161.701
 OS: G 290.884

Prasa Ksinstwa Warszawskiego / K. Ossowski. Warszawa 2004. 435 s., [2] l. příl., il., portréty.
 OS: G 290.694

Problematika historických a vzácných knižních fondů Čech, Moravy a Slezska 2003: současné trendy ve zpřístupňování fondů: sborník z 12. odborné konference Olomouc, 18.–19. 11. 2003. Brno 2004. 148 s., il. OL: 1-151.674 OS: G 292.017

Problematika historických a vzácných knižních fondů Čech, Moravy a Slezska 2004: lidé okolo knih (autor–tvůrce–recipient): sborník ze 13. odborné konference Olomouc, 23.–24. 11. 2004. Brno 2005. 301 s. OL: 1-161.506 OS: G 290.894

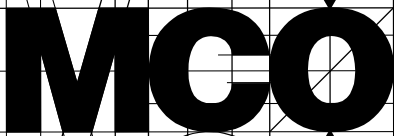
Signety nakladatelů a tiskařů v 16. a 17. století. [Praha] 2002. 1 elektronický optický disk (CD-ROM). OL: CR 798 OS: CR 213

16. POLYGRAFIE, KNIHAŘSTVÍ, PAPIŘENSTVÍ

SOS dla zbiorów. Warszawa 2004. 410 s., [12] s. barev. obr. příl., il. OS: G 290.662

17. VYDAVATELSTVÍ, KNIŽNÍ OBCHOD

Antikvariát Ztichlá klika: nabídkový katalog knih. Č. 5. Jaro 2005. Praha 2005. 135 s. OL: 1-123.247

MORAVIA CONSULT Olomouc a.s.

Legionářská 8, 772 00 Olomouc

tel: 585 570 400, fax: 585 570 412

www.moravia.cz, e-mail: kratochvil@moravia.cz

projektová, inženýrská a konzultační společnost

nabízí investorům v celé České republice kvalifikované služby v oblasti přípravy investic

- **MCO a.s.** je renomovanou projektovou, inženýrskou a konzultační společností, dlouhodobě úspěšně působící na našem trhu
- **MCO a.s.** se specializuje na projektovou přípravu železničních, silničních a pozemních staveb všech stupňů v garantované kvalitě
- **MCO a.s.** má zaveden a uplatňuje systém managementu jakosti pro projektovou, inženýrskou a konzultační činnost, odpovídající ČSN EN ISO 9001: 2001

Kontaktujte nás - pro naše obchodní partnery zajišťujeme kompletní projekty včetně projednání i následnou spolupráci v rámci autorských dozorů při realizaci staveb.

Dopravní stavby

Pozemní stavby

Mosty a inženýrské stavby

Z obsahu:

Hana Študentová s Jiřím Loudou

Co venkovské knihovny umějí a mohou

- Zdeňka Daňková

Sedmero hříchů smrtelných

- Miloš Kvapil

Kde voní pergamen – Na dohled velkých změn

- Štěpán Kohout

Adolf Kašpar

- Eva Holá

Hledáme největšího Středomoravana

3